

**VÝCHODISKOVÁ SPRÁVA
K DISKUSII O REŠTRUKTURALIZÁCII ECAV**

(Príloha k bodu 6/C3 rokovania Synody ECAV na Slovensku)

máj 2011

VÝCHODISKOVÁ SPRÁVA K DISKUSII O REŠTRUKTURALIZÁCII ECAV

Obsah

ÚVOD	3
MODEL 3-DIŠTRIKTUÁLNEJ ECAV	4
Model štruktúry ECAV D3	4
Model štruktúry ECAV D3+	7
Model štruktúry ECAV D3++	10
ÚSTREDIE ECAV	14
Súčasný stav	14
Parochia generálneho biskupa	15
Maďarský vzor	16
Český vzor	19
Inšpirácie z Württembergu	20
EKONOMIKA A REŠTRUKTURALIZÁCIA	20
FINANCOVANIE Z ÚČELOVÉHO TRANSFERU A ODLUKA	24
Súčasný model	24
Východiská pre odluku	25
Argumentácie proti fámam	30
SAMOFINANCOVANIE ECAV Z MAJETKOVÝCH AKTÍV	34
Odvod z príjmu	36
Finančné partnerstvo	36
Štátne objednávky	36
Samofinancovanie duchovných zbormi	37
FINANCOVANIE ECAV SAMOTNÝMI JEJ ČLENMI	37
PRÍLOHY BEZ KOMENTÁRA	40

ÚVOD

Na konferencii v Liptovskom Mikuláši boli v štúdií predstavené dva modely trojdištriktuálnej štruktúry ECAV. Okrem týchto modelov boli predstavené a popísané aj modely so 4 dištriktmi, dvomi dištriktmi a jedným dištriktom.

Treba pritom brať do úvahy, že niektoré informácie ako napríklad informácie o počte cirkevných zborov (322) a o počte členov ECAV (233 478) boli prevzaté z roku 2007 a dnes (k 31. 12. 2011) sú iné (počet cirkevných zborov 320, počet členov cirkevných zborov 228 741).

Modelovanie štruktúry ECAV s troma dištriktmi naráža na nevyriešenie problému, ku ktorým neexistuje jednoznačné stanovisko synody ECAV:

- 1) koľko úrovní správy bude v ECAV zachované
- 2) čo sa udeje s malými cirkevnými zbormi, do akej miery sme pripravení zlučovať malé cirkevné zbory, podľa akých kritérií. Predpoklad predstavený v štúdií, ktorý predstavoval zlučovanie malých alebo pričlenenie menších zborov k väčším tak, aby žiadny zbor nemal menej ako 200 členov, čo by umožnilo z celkového počtu 322 znížiť počet na 264 zborov, je v súčasnosti kontraproduktívny. Financovanie duchovných (základné mzdy a odvody) zabezpečuje štát bez ohľadu na veľkosť CZ. Zlučovanie malých zborov sa v súčasnosti riadi inými dôvodmi a počet veriacich je len jedným z nich.
- 3) do akej miery sa budú korigovať hranice seniorátov, aby vôbec mohli byť „obsiahnuteľné“ seniorom pokiaľ tento je súčasne zborovým farárom. Pri úvahách o zmene hraníc seniorátov by sa pritom mohlo prihliadať súčasným hraniciam samosprávnych krajov a okresov. Ani na túto odpoveď zatiaľ v ECAV neexistuje odpoveď.
- 4) Pokiaľ ide o preťaženosť seniorov máme na výber:
 - a) Oddeliť funkciu seniora od funkcie zborového farára. Toto rozhodnutie by dávalo príležitosť:
 - i) preniesť niektoré kompetencie od preťažených dištriktuálnych biskupov na seniorov až po ich úplne prebratie
 - ii) zväčšiť hranice seniorátov a teda menším počtom seniorátov znížiť objem administratívy
 - iii) priblížiť duchovného s svojmu bezprostredne prvému duchovnému pastierovi. Súčasne to ale naráža na nevyriešené otázky:
 - iv) otázka investícií na zabezpečenie bytu a kancelárií pre seniorský úrad
 - v) otázka financovania prevádzkových nákladov
 - vi) otázka finančného vokátora, ktoré v cirkvi nie sú vôbec zmapované, ale vieme že v cirkevných zboroch existujú avšak v seniorátoch nie.
 - Iste – každý problém je riešiteľný, ale treba k tomu diskusiu.
 - b) Ponechať funkciu seniora a zborového farára ako kumulovanú ale zmenšiť hranice seniorátov
 - c) Zmeniť kompetencie seniora, prehodnotiť cirkevnými predpismi určené povinnosti seniora a prenechať ich na zborové orgány.

K týmto témam by mala synoda zaujať definitívne stanovisko predtým, než sa pustí do ďalšej práce. Aby sme mohli predostrieť synode konkrétne výsledky, pri ďalších analýzach sa zlučovanie zborov nebralo do úvahy, i keď nepochybne je toto treba vyriešiť, prv než sa pristúpi k ďalším prácam, Pri druhom nevyriešenom probléme sa tam, odprezentujeme viaceré prístupy.

Tri modely trojdištriktuálnej štruktúry ECAV, predstavené synodálom v tejto správe sú len doplnkom ďalších už vymodelovaných alebo len v teoretickej rovine spracovaných štruktúr.

MODELY 3-DIŠTRIKTUÁLNEJ ECAV

Model štruktúry ECAV D3

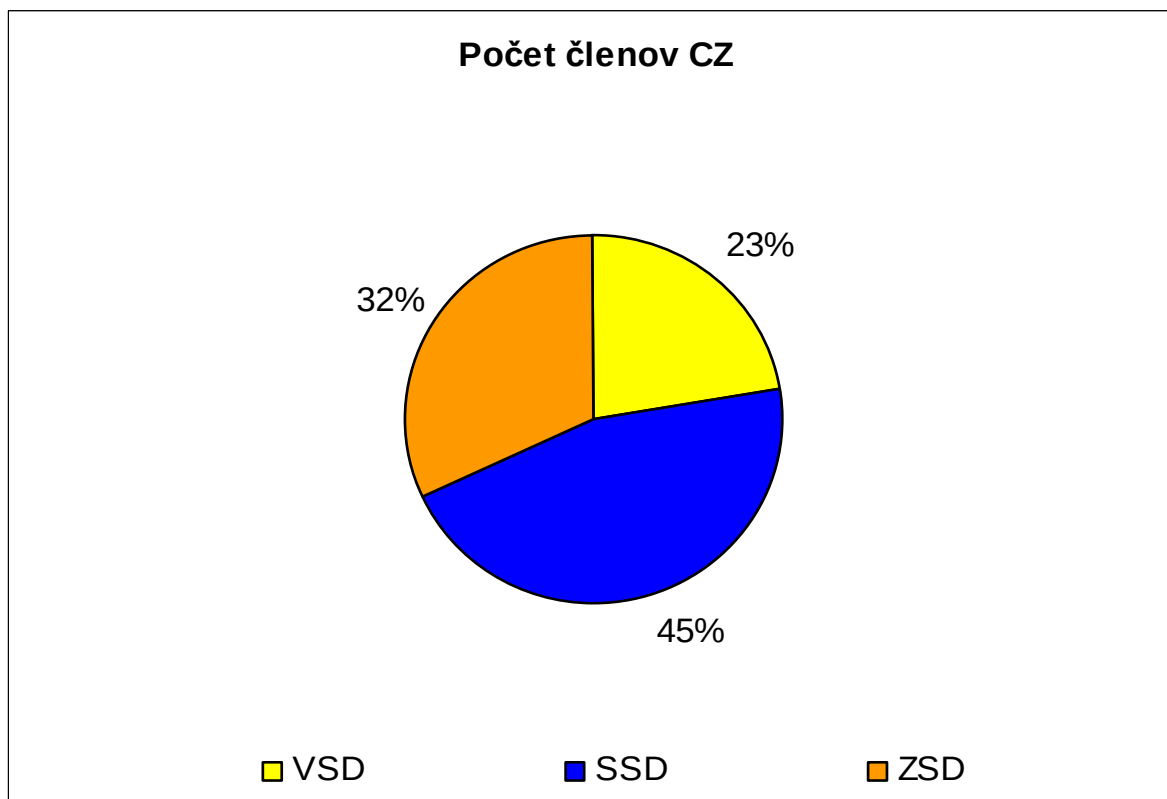
V prvom prípade modelu (označenom ako D3) do

- 1) Východného dištriktu bolo včlenených spolu 82 cirkevných zborov
 - a) Gemerského,
 - b) Košického,
 - c) Šarišsko-zemplínskeho a
 - d) Tatranského seniorátu.
- 2) Do Stredného dištriktu by bolo včlenených celkom 146 zborov
 - a) Hontianskeho,
 - b) Liptovsko-oravského,
 - c) Novohradského, Rimavského,
 - d) Turčianskeho a
 - e) Zvolenského seniorátu.
- 3) Západný dištrikt by pozostával z 94 cirkevných zborov
 - a) Bratislavského,
 - b) Dunajsko-nitrianskeho,
 - c) Myjavského a
 - d) Považského seniorátu.

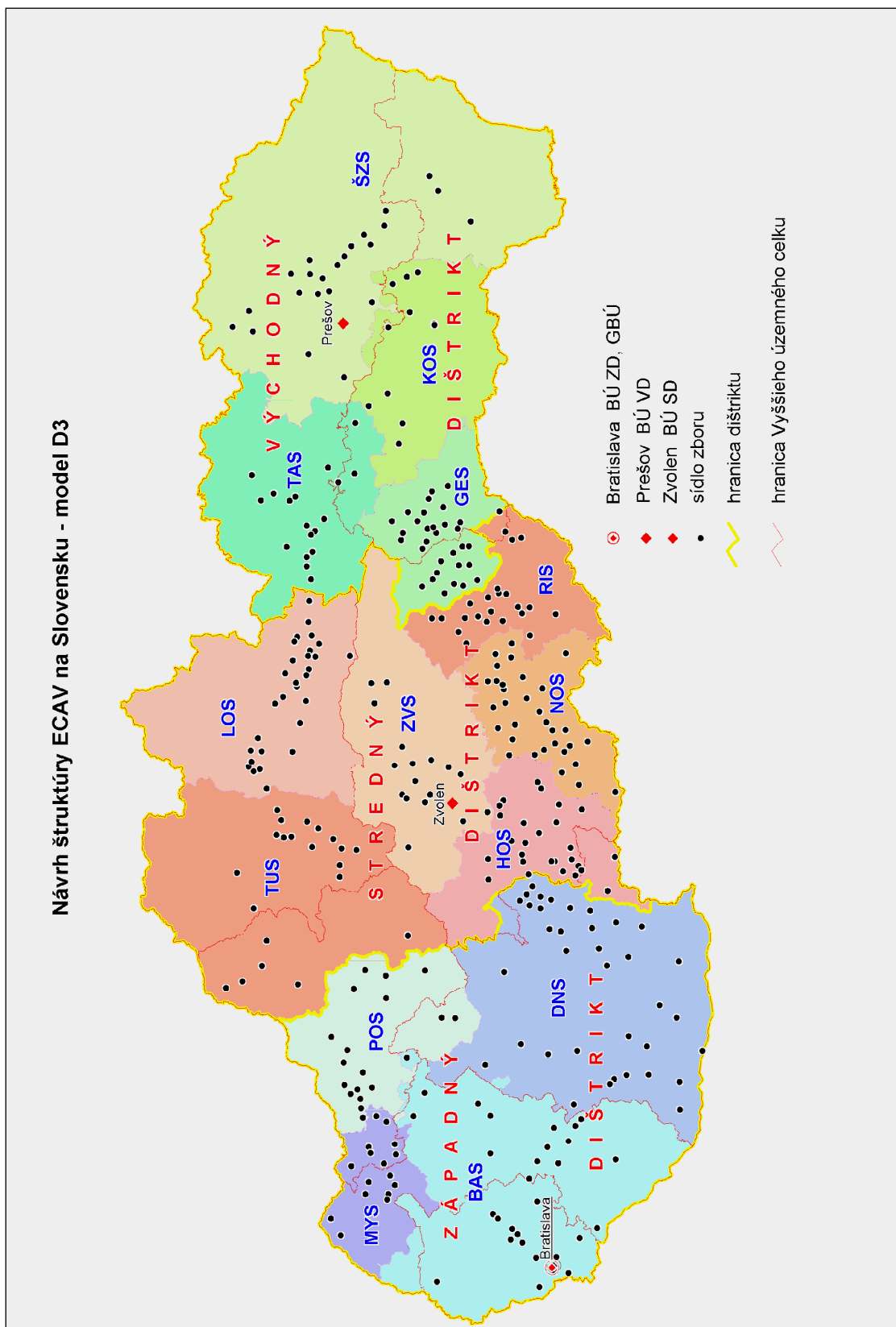
P.č.	Seniorát	Terajší dištrikt	Nový dištrikt	Počet CZ	Počet členov CZ
1	GES	VD	VD	30	9 151
2	KOS	VD	VD	11	8 386
3	ŠZS	VD	VD	24	25 537
4	TAS	VD	VD	17	9 720
VD spolu				82	52 794
5	HOS	ZD	SD	27	7 226
6	LOS	VD	SD	28	27 785
7	NOS	ZD	SD	31	13 990
8	RIS	ZD	SD	21	6 724
9	TUS	VD	SD	21	30 266
10	ZVS	ZD	SD	18	20 292
SD spolu				146	106 283
11	BAS	ZD	ZD	27	23 692
12	DNS	ZD	ZD	32	10 387
13	MYS	ZD	ZD	16	18 836
14	POS	ZD	ZD	19	21 486
ZD spolu				94	74 401
SPOLU ECAV				322	233 478

Tab. č. 1: Začlenenie seniorátov do dištriktov – model D3

Za poznámku pri tomto modeli stojí nerovnomerná veľkosť dištriktov. Toto, samozrejme, by sa malo odzrkadliť napríklad v počte delegátov na synodu, kde hrozí dominancia Stredoslovenského dištriktu. Pri zmenách ústavy by to znamenalo napríklad, že SD by mal právo veta. Samozrejme, že tento problém by mal byť v ústave demokraticky ošetrený.

Graf č. 1: Veľkosť jednotlivých dištriktov – model D3

Obr. č. 1: Mapa trojdištriktuálnej štruktúry ECAV – model D3

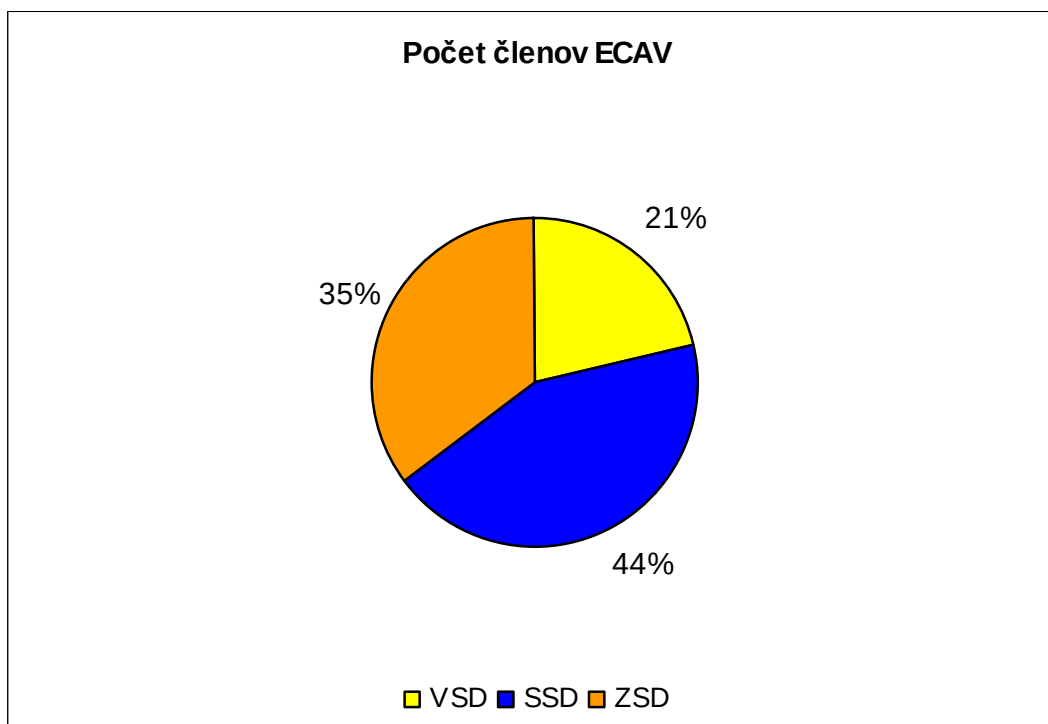
Model štruktúry ECAV D3+

Pokiaľ by sme pri zohľadňovaní pri vytyčovaní hraníc dištriktov súčasné hranice VÚC (čo bolo vlastne pôvodným zadaním synody z roku 1998 - **preskúmať možnosť zjednodušenia organizačnej štruktúry na Slovensku s prihliadnutím na súčasne usporiadanie Slovenskej republiky**), do

- 1) Východoslovenského dištriktu by bolo včlenených spolu 71 cirkevných zborov
 - a) z Prešovského a
 - b) Košického samosprávneho kraja.
- 2) Do Stredoslovenského dištriktu by boli včlenené cirkevné zbory
 - a) z Banskobystrického a
 - b) Žilinského samosprávneho kraja, celkom 149 zborov.
- 3) Západoslovenský dištrikt by pozostával zo 102 cirkevných zborov
 - a) Bratislavského,
 - b) Trnavského,
 - c) Trenčianskeho a
 - d) Nitrianskeho samosprávneho kraja.

P. č.	VÚC	Nový dištrikt	Počet CZ	Počet členov CZ
1	Košický	VSD	36	17 346
2	Prešovský	VSD	35	32 508
	Spolu VSD		71	49 854
3	Banskobystrický	SSD	106	50 773
4	Žilinský	SSD	43	50 770
	Spolu SSD		149	101 543
5	Bratislavský	ZSD	13	13 911
6	Nitriansky	ZSD	36	12 616
7	Trenčiansky	ZSD	30	37 703
8	Nitriansky	ZSD	23	17 851
	Spolu ZSD		102	82 081
	SPOLU ECAV		322	233 478

Tab. č. 2: Začlenenie samosprávnych krajov do dištriktov – model D3+

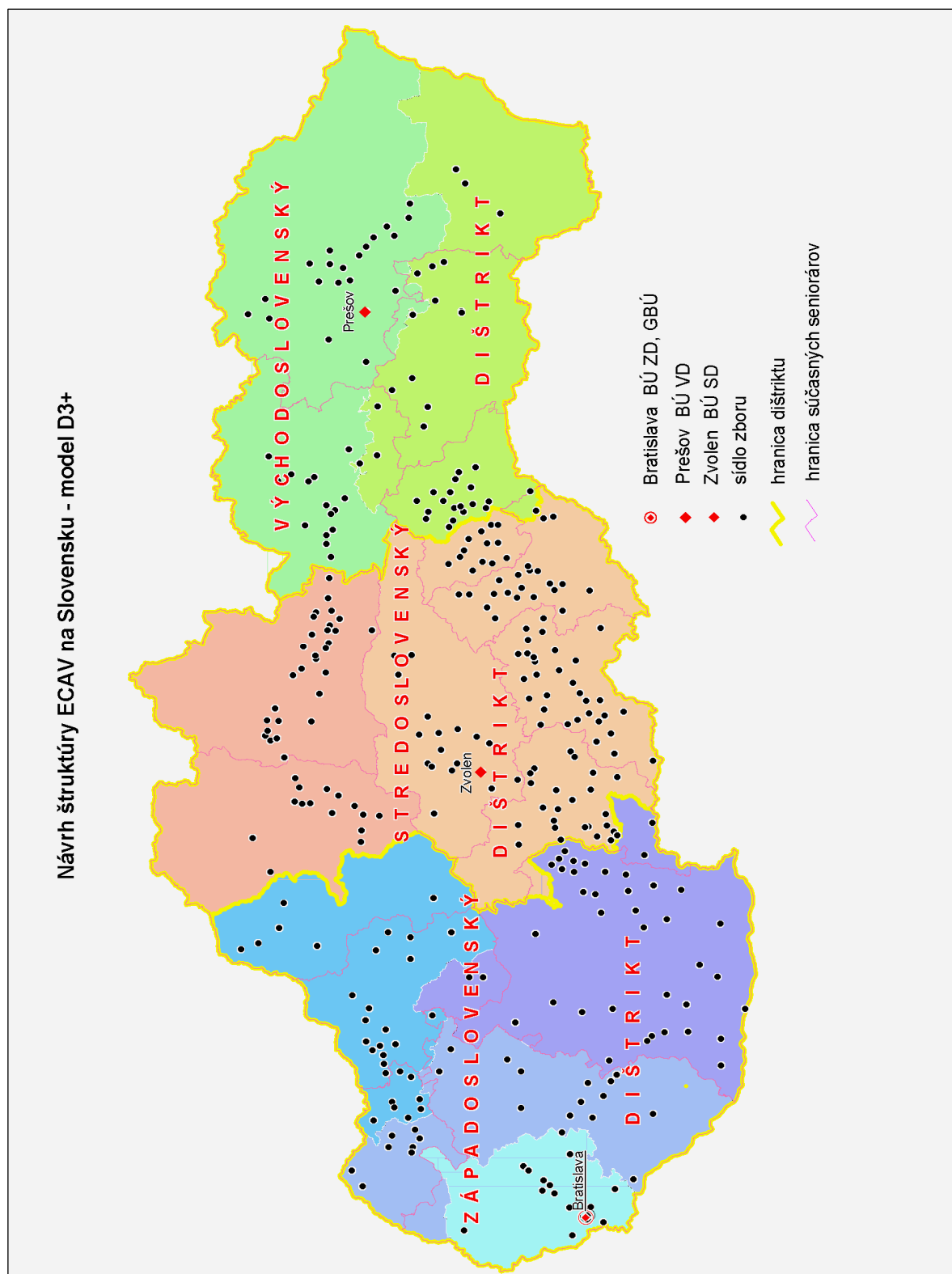

Graf č. 2: Veľkosť dištriktov pri modeli D3+

Takýto model by však bolo potrebné doladiť z hľadiska hraníc seniorátov. Tieto hranice by bolo potreba nanovo definovať, pretože súčasný stav vôbec nekorešponduje s hranicami VÚC, čo dokumentujú nasledujúce tabuľky

Počty CZ	Bratislavský samosprávny kraj	Trnavský samosprávny kraj	Nitriansky samosprávny kraj	Trenčiansky samosprávny kraj	Žilinský samosprávny kraj	Banskobystrický samosprávny kraj	Košický samosprávny kraj	Prešovský samosprávny kraj	Spolu
1. BAS	13	14							27
2. DNS			32						32
3. GES						12	18		30
4. HOS			2			25			27
5. KOS							11		11
6. LOS					28				28
7. MYS		9		7					16
8. NOS						31			31
9. POS			2	17					19
10. RIS						20	1		21
11. ŠZS							3	21	24
12. TAS							3	14	17
13. TUS				6	15				21
14. ZVS						18			18
Spolu	13	23	36	30	43	106	36	35	322

Tab. č. 3: Prienik seniorátov a VÚC – cirkevné zbory

Obr. č. 2: Mapa trojdištriktuálnej štruktúry ECAV – model D3+

Počty členov	Bratislavský samosprávny kraj	Trnavský samosprávny kraj	Nitriansky samosprávny kraj	Trenčiansky samosprávny kraj	Žilinský samosprávny kraj	Banskobystrický samosprávny kraj	Košický samosprávny kraj	Prešovský samosprávny kraj	Spolu
1. BAS	13 911	9 781							23 692
2. DNS			10 387						10 387
3. GES						3 169	5 982		9 151
4. HOS			399			6 827			7 226
5. KOS							8 386		8 386
6. LOS					27 785				27 785
7. MYS		8 070		10 766					18 836
8. NOS						13 990			13 990
9. POS			1 830	19 656					21 486
10. RIS						6 495	229		6 724
11. ŠZS							1 739	23 798	25 537
12. TAS							1 010	8 710	9 720
13. TUS				7 281	22 985				30 266
14. ZVS						20 292			20 292
Spolu	13 911	17 851	12 616	37 703	50 770	50 773	17 346	32 508	233 478

Tab. č. 4: Prienik seniorátov a VÚC – počty členov CZ

Model štruktúry ECAV D3++

Už v úvode boli naznačené tri varianty riešenia problému preťaženia seniorov. Riešenia boli navrhnuté tri; rozhodnúť musí synoda

- 1) Oddeliť funkciu seniora od funkcie zborového farára. Toto rozhodnutie by dávalo príležitosť:
 - a) preniesť niektoré kompetencie od preťažených dištriktuálnych biskupov na seniorov až po ich úplne prebratie
 - b) zväčšiť hranice seniorátov a teda menším počtom seniorátov znížiť objem administratívy
 - c) priblížiť duchovného s svojmu bezprostredne prvému duchovnému pastierovi.

Súčasne to ale naráža na nevyriešené otázky:

- d) otázka investícií na zabezpečenie bytu a kancelárií pre seniorský úrad
- e) otázka financovania prevádzkových nákladov
- f) otázka finančného vokátora, ktoré v cirkvi nie sú vôbec zmapované, ale vieme že v cirkevných zboroch existujú avšak v seniorátoch nie.

Iste – každý problém je riešiteľný, ale treba k tomu diskusiu.

- 2) Ponechať funkciu seniora a zborového farára ako kumulovanú ale zmenšiť hranice seniorátov
- 3) Ponechať funkciu seniora a zborového farára ako kumulovanú ale prehodnotiť cirkevnými predpismi určené povinnosti seniora a prenechať ich na zborové orgány.

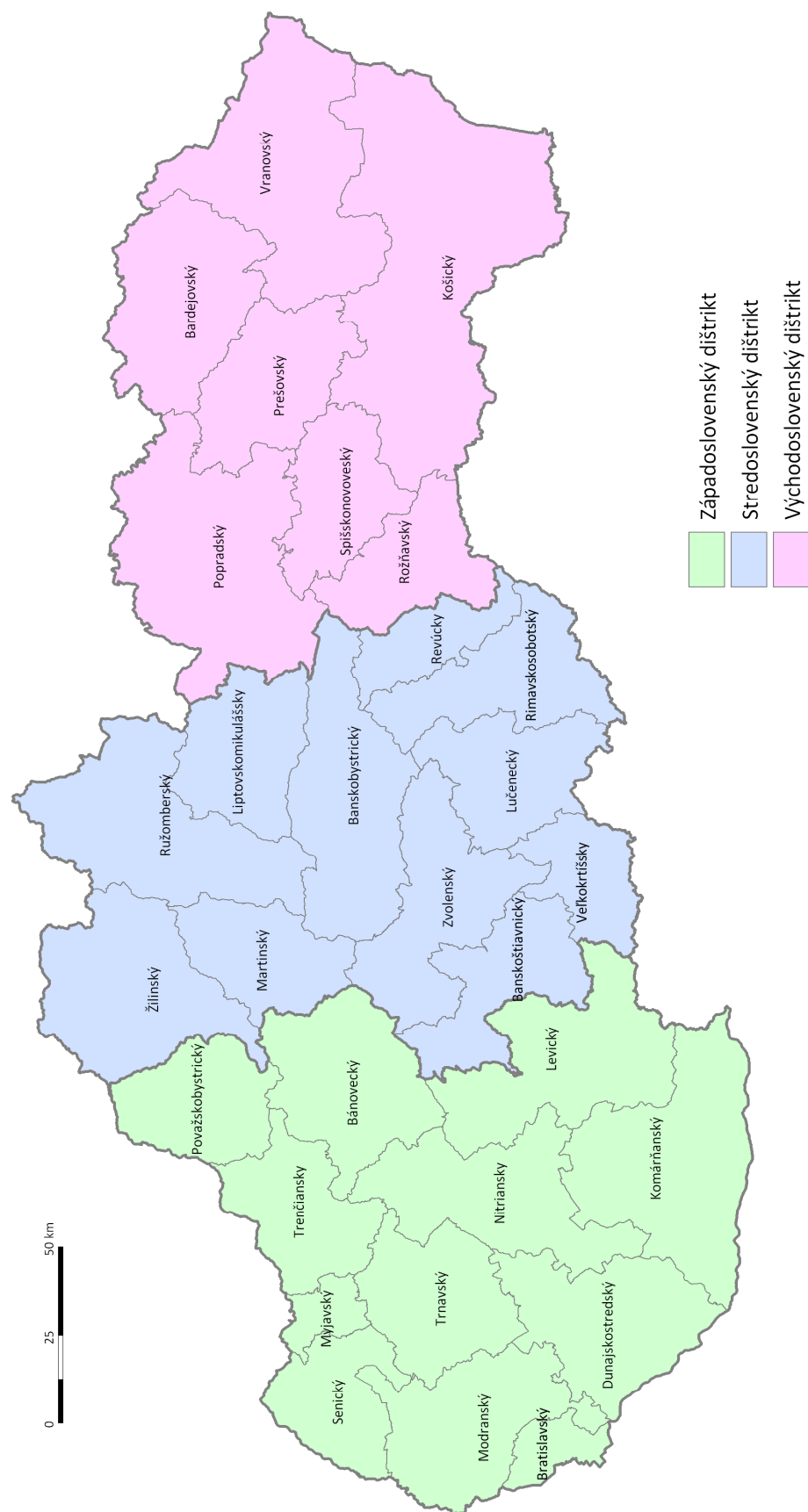
Pri tomto modeli je ukázané, ako by trojdištriktuálna štruktúra ECAV mohla vyzerat', keby synoda rozhodla ponechať funkciu seniora a zborového farára ako kumulovanú, ale rozhodla preťaženosť seniorov riešiť zmenším seniorátov. Zaťaženosť seniora je jedným najčastejšie vymenovávaných dôvodov na reštrukturalizáciu.

Je tu samozrejme veľa organizačných otázok ohľadom počtu seniorátov, názvov seniorátov, začlenenia konkrétnych CZ do seniorátov. Začať s reformou usporiadania by sa malo zdola. Tvorcovia Historického atlasu upozornili na nejasné hranice medzi filiálkami cirkevných zborov, prípadne územia cirkevných zborov nie sú súvislé (napríklad ak ide farár do niektorej z filiállok, prechádza územím obcí, ktoré sú prifarené k inému cirkevnému zboru) Mnohé sú historicky dané a nespĺňajú kritéria súčasnosti – napríklad kritérium rýchlej dostupnosti. Ako typický príklad ma napadá cirkevný zbor Gemerského seniorátu Ratkovské Bystré a jeho filiálka Krokava. Obe ležia v susedných dolinách a v minulosti, keď neexistovalo cestné spojenie, bola Krokava relatívne rýchlo dostupná „cez kopec“ peši. V súčasnosti je však jej cestná vzdialenosť 22 kilometrov. A na jej dosiahnutie musí farár prejsť územím až dvoch cirkevných zborov (Ratková a Hnúšťa). Z Hnúšte je pritom obec vzdialená 21,6 km a aj susedné obce Krokavy – Rovné, Poproč a Brádno sú súčasťou CZ Hnúšťa.

Iný nesúlad sa dá nájsť, ak je časť obce súčasťou iného cirkevného zboru ako obec, ku ktorej táto časť patrí. Príklad: Obec Lazy pod Makytou v Turčianskom senioráte je sídlom cirkevného zboru. Avšak jeho administratívna časť obce – miestna časť Dubková je už evidovaná ako filiálka cirkevného zboru Záriečie.

Údaje o počtoch členov CZ v nasledujúcej mape a tabuľke použité z obdobia k 31.12.2010.

Model s viacerými menšími seniorátmi je uplatnený napríklad v Slezskej evanjelickej cirkvi a.v. a vo svojej podstate viac vyhovuje pôvodnej predstave náboženského združenia, fraternity, bratstva na pestovanie viery a náboženského života ako administratívnej jednotke spravovanej ako všetky iné účtovné jednotky.

Obr. č. 3: Mapa ECAV - model D3++

Cirkevnoorganizačná jednotka	COJ	CZ z okresov	Počet CZ	Počet členov	Priem. veľkosť seniorátu
Bratislavský seniorát	BAS	BA I, II, III, IV, V	4	9 625	
Modranský seniorát	MOS	PK, MA, SC	9	5 055	
Dunajskostredský seniorát	DSS	DS, GA	9	4 674	
Senický seniorát	SES	SE, SI	9	8 038	
Trnavský seniorát	TTS	TT, HC, PN	5	4 916	
Komárňanský seniorát	KNS	KN, NZ	9	2 417	
Levický seniorát	LVS	LV, ZM	20	5 377	
Nitriansky seniorát	NRS	NR, TO, SA	7	4 709	
Bánovecký seniorát	BNS	BN, PE, PD	7	6 094	
Myjavský seniorát	MYS	MY	7	10 058	
Považskobystrický seniorát	PBS	PB, IL, PU	5	6 393	
Trenčiansky seniorát	TNS	TN, NM	11	14 009	
ZÁPADOSLOVENSKÝ DIŠTRIKT	ZSD		102	81 365	798
Liptovskomikulášsky seniorát	LMS	LM	19	19 459	
Ružomerský seniorát	RKS	RK, DK, TS, NO	9	8 109	
Martinský seniorát	MTS	MT, TR	14	19 486	
Žilinský seniorát	ZAS	ZA, BY, KM, CA	2	3 232	
Banskobystrický seniorát	BBS	BR, BB	12	12 597	
Zvolenský seniorát	ZVS	ZV, ZH, DT	9	8 405	
Banskoštiavnický seniorát	BSS	BS, KA, ZC	18	4 631	
Lučenecký seniorát	LCS	LC, PT	19	8 840	
Veľkokrtíšsky seniorát	VKS	VK	15	5 249	
Revúcky seniorát	RAS	RA	15	3 797	
Rimavskosobotský seniorát	RSS	RS	16	4 838	
STREDOSLOVENSKÝ DIŠTRIKT	SSD		148	98 643	667
Spišskonovovesský seniorát	SNS	SN, GL	6	2 089	
Košický seniorát	KES	KE, KS, TV, MI, SO	10	8 312	
Rožňavský seniorát	RVS	RV	19	6 048	
Bardejovský seniorát	BJS	BJ, SK, SP	5	6 714	
Prešovský seniorát	POS	PO, SB	7	7 092	
Popradský seniorát	PPS	PP, KK, LE, SL	14	8 545	
Vranovský seniorát	VTs	VT, HE, SV, ML	9	9 933	
VÝCHODOSLOVENSKÝ DIŠTRIKT	VSD		70	48 733	696
ECAV			320	228 741	715

Tab. č. 5: Začlenenie okresov do seniorátov dištriktov

ÚSTREDIE ECAV

Súčasný stav

Aj keď cirkevný 7/97 o celocirkevných úlohách, programoch, účelových zariadeniach a organizáciách je pojmovovo dosť nejednoznačný, lebo bez toho, aby sa definovali základné pojmy, alebo aby sa odvolalo na definície pojmov v iných zákonoch (či už cirkevných alebo štátnych) používa termíny ako napríklad

- A. celocirkevné úlohy
- B. celocirkevné programy
- C. účelové zariadenia
- D. celocirkevné organizácie,

definuje úlohy ústredia (generálnej cirkvi) v určitých oblastiach.

Ad A) Celocirkevné úlohy

Celocirkevné úlohy sú vnímané ako úlohy trvalého charakteru. Ústredné orgány cirkvi majú

- 1) úlohy vo výlučnej kompetencii, kam patria otázky
 - a. vieroučné
 - b. bohoslužobné
 - c. cirkevnoprávne
 - d. hospodárske, pokiaľ ide o financovanie ústredia („generálnej cirkvi“)
- 2) úlohy v zdieľanej kompetencii (s ostatnými COJ)
 - a. misijné
- 3) úlohy delegované (z ostatných COJ)
 - a. cirkevného školstva
- 4) reprezentačné úlohy
 - a. zahraničné vzťahy
 - b. oficiálne mediálne výstupy
 - c. ekumenické styky
 - d. styky s ústrednými orgánmi štátnej správy a inštitúciami celoštátneho charakteru.

Predsedníctvo ECAV ako štatutárny orgán ECAV zabezpečuje tieto úlohy. V definícii tohto zákona by som odporúčal spresniť pôvodné znenie a taxatívne vymenovať v ktorých oblastiach tieto celocirkevné úlohy plní generálne predsedníctvo, ktoré generálne presbyterstvo a ktoré synoda (alebo generálny konvent, ak by bol ustanovený).

Odborné riešenia týchto úloh pripravuje generálny biskupský úrad. Na zabezpečenie odborného riešenia celocirkevných úloh podľa bodu 1, 2 a 3 zriaďuje synoda ECAV aj svoje poradné orgány – synodálne výbory.

Ad B) Celocirkevné programy

Celocirkevné programy vyhlasuje najmä generálne presbyterstvo, predsedníctvo ECAV alebo predsedníctvo ECAV a majú spravidla časovo obmedzený charakter. Na zabezpečenie odborného vedenia vyhlásených programov zriaďuje vyhlasovateľ svoj poradný orgán, ktorým je príslušná komisia (alebo pracovná skupina, riešiteľský tím,

organizačný štáb a pod.) Pod celocirkevnými programami sa môžu rozumieť aj všetky zariadenia cirkvi, ktoré nemajú právnu subjektivitu ako napríklad generálna podporovňa, rôzne celocirkevné fondy, celocirkevné projekty a podobne.

Ad C) Účelové zariadenia cirkvi

Cirkev podľa zákona 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností § 6 odsek (1) má právo zriaďovať a prevádzkovať

1. písmeno h) účelové zariadenia
2. písmeno i) nakladateľstva, vydavateľstvá a tlačiarne
3. písmeno j) kultúrne inštitúcie a zariadenia
4. písmeno k) zdravotnícke zariadenia a zariadenia sociálnych služieb

(ďalej len účelové zariadenia).

Účelové zariadenia podľa uvedeného zákona je v ECAV na Slovensku oprávnená zriaďovať a zrušiť jedine synoda, Účelové zariadenie má vždy právnu subjektivitu.

Ad D) Organizácie ECAV

V praxi je treba rozlišovať, či je organizácia založená

1. Evanjelicou cirkvou a. v. na Slovensku (ako napríklad obchodné spoločnosti podľa Obchodného zákonníka).
V tomto prípade, ak jediným zriaďovateľom organizácie je ECAV, orgán ktorý zriaďuje a ruší takúto organizáciu je synoda. Stanovy organizácie musia rešpektovať všetky ustanovenia vzorového štatútu účelového zariadenia (v prílohe), pokiaľ tomu nebránia ustanovenia platného znenia platných všeobecnozáväzných predpisov.
2. Členmi Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku (ako napríklad občianske združenia, podľa zákona 83/1990 Zb. o združovaní občanov).
Stanovy takéhoto typu cirkevnej organizácie schvaľuje Valné zhromaždenie a vzťah s ECAV by mala upravovať napríklad Zmluva o spolupráci, ktorá podlieha na strane ECAV schváleniu generálneho grémia.

Každý typ celocirkevnej úlohy, programu, účelového zariadenia či cirkevnej organizácie má v našej cirkvi miesto a fakticky sa aj rôzne formy využívajú. Ako príklad uvediem dve na prvý pohľad rovnaké organizácie, ktoré sa ale musia riadiť rôznym právom:

1. Spoločenstvo evanjelických žien – je zriadené a riadené podľa bodu C1.
2. Spoločenstvo evanjelickej mládeže – je zriadené a riadené podľa bodu D2.

Tieto úlohy ústredia cirkvi možno odvodiť z doteraz platných cirkevných zákonov a domnievame sa, že ich zrušenie by neprinieslo pre cirkev výhody, skôr naopak – chaos. Našou úlohou by malo byť nie presúvať kompetencie a rušiť úlohy ústredia, ale naopak presnejšie ich detailizovať a upresňovať.

Parochia generálneho biskupa

S parochiálnym právom by nemusel byť problém, ak by sa akceptovalo, že tak ako si zborový farár uplatňuje svoje parochiálne právo na území cirkevného zboru, senior na území seniorátu, dištriktuálny biskup na území svojho dištriktu, tak si generálny biskup uplatňuje a realizuje svoje parochiálne právo na území celej cirkvi. Parochiálnym obvodom generálneho biskupa je Slovensko.

Koniec koncov - takmer u všetky evanjelických cirkví s výnimkou maďarskej majú obdobnú hodnotu, ako je hodnota generálneho biskupa (teda najvyššieho predstaviteľa cirkvi z radov duchovných) a to personálne oddelenú od hodnoty „dištriktuálneho“ biskupa. Parochiálne právo pritom nie je problémom.

Württemberg

1. Landesbischof - krajinský biskup
2. Preláti (4 prelatury), dekani v 51 dekanátoch (senioráty)

Bavorsko

1. Landesbischof - krajinský biskup
2. Regionalbischofen - regionálni biskupi

Stredné Nemecko

1. Landesbischof – krajinský biskup
2. Regionalbischofen - regionálni biskupi

Rakúsko

1. Bischof - biskup
2. Superintendenti

Sasko

1. Bischof - biskup
2. Superintendenti

Poľsko

1. Biskup kosciola – biskup cirkvi
2. Diecézni biskupi – biskup dištriktu

Švédsko

1. Arcibiskup s biskupom v jednej diecéze
2. Biskupi v ostatných diecézach

Maďarsko

1. Traja biskupi (v diecézach Buda, Pest, Győr), z nich jeden (Győr) je predsedajúcim biskupom.

Maďarský vzor

O štruktúre MEE v porovnaní s ECAV sme chceli dať podrobnejší výklad, nakoľko na štruktúru MEE, ktorá má historicky spoločné korene s ECAV, sa často odvoláva.

Evanjelická cirkev v Maďarsku (ECM) je diasporálnou cirkvou. Čo do počtu členov je v poradi v MR treťou. Historicky jej korene siahajú do roku 1520. Luteráni v Maďarsku sú pôvodne slovenského, nemeckého a maďarského etnika. **Počet evidovaných členov v zboroch je 212 tisíc**, z toho platiacich príspevky 110 500. Podľa sčítania v r. 2001 sa k ECM prihlásilo do 300 tisíc ľudí. **Rozpočet cirkvi je ročne 30 miliónov EUR**, čo je 8,5 miliardy HUF. Z toho 6 miliárd HUF pravidelne cirkvi prispieva štát, nakoľko cirkev preberá štátne úlohy cez vyučovanie, výchovu a sociálnu pomoc. **Štát teda prispieva na 8 cirkevných základných škôl, 12 gymnázií, 16 materských škôlok, 35 diakonických inštitúcií a niekoľko celkom chudobných diasporálnych zborov.** Farári, ktorí slúžia v lokalitách s menej ako 5 tisíc obyvateľmi, dostávajú spolu 55 miliónov HUF, čo je v prepočte cca 70 EUR na farára. Cirkevné zbory sú samostatné právne osoby s vlastným rozpočtom. V podstate nedostávajú celocirkevnú podporu. Výnimku tvoria celkom chudobné diasporálne zbory. Financovanie duchovných sa vykonáva:

- z cca 14,5% cez celocirkev,
- z cca 23,3% cez štát (oných 70 EUR), ako aj hodinový plat za vyučbu náboženstva,

- z cca 62,2% cez zbory. Sú veľké rozdiely v platoch farárov. Priemerný plat farára je asi 600 EUR (150 tisíc HUF).

V MEE je: 217 farárov a 98 farárok ; 196 penzionovaných farárov a farárok; 17 profesorov a profesoriek; 928 učiteľov, učiteľiek škôlok a asi 200 cirkevných hudobníkov. Organizačne sa ECM delí na : 1. **Západný dištrikt** , 112 zborov, 115 duchovných; 2. **Severný dištrikt** , 82 zborov, 98 duchovných ; 3. **Južný dištrikt** , 65 zborov a 102 duchovných.

Informácia	Maďarsko	Slovensko	Podiel SK/HU
1. Počet obyvateľov krajiny	10 319 000	5 397 000	52 %
2. Rozloha krajiny km ²	93 033	49 034	53 %
3. Počet ev. a.v. podľa sčítania	300 000	372 858	124 %
4. Podiel ev. a.v. v krajine	2,9%	6,9 %	238 %
5. Počet registrovaných členov CZ	212 231	229 732	108 %
6. Podiel registrovaných. z celkového počtu ev.a.v	71%	62%	87 %
7. Podiel platiacich členov CZ ¹	110 468	229 732	208 %
8. Počet dištriktov	3	2	67 %
9. Počet seniorátov	17	14	82%
10. Počet cirkevných zborov	259	320	123%
11. Priemerný počet členov v CZ	819	718	88%
12. Počet duchovných v službe	315	342	108%
13. Na akú dobu je volený biskup dištriktu	do veku 67 r.	max. 2 x 6 rokov	
14. Kto volí dištriktuálneho biskupa DB	členovia dištr.	členovia dištr.	
15. Majú dištrikty právnu subjektivitu?	nie	áno	
16. Názov štatutára z radov duchovných	predsedajúci biskup PB	generálny biskup GB	
17. Kto volí PB/GB konventoch CZ	synoda	všeob.vol'by na	
18. Na akú dobu je volený PB/GB	10 rokov	max. 2 x 6 rokov	
19. Je oddelená funkcia PB/GB od DB	nie	áno	
20. Je oddelená funkcia GD od DD	áno	áno	
21. Počet cirkevných materských škôl	16	6	
22. Počet cirkevných ZŠ	8	6	
23. Počet cirkevných gymnázií	12	6	
24. Počet stredísk ED	35	17 ²	
25. Názov ústredného úradu	krajinský cirkevný KCÚ	generálny biskupský GBÚ	
26. Kto volí riaditeľa ústredného úradu	synoda	GP na návrh P-ECAV	
27. Na akú dobu je volený riaditeľ mesiace	10 rokov	neurčito – výpoveď 2	

¹ Údaje o počte členov CZ, ktorí si platia cirkevný príspevok, na GBÚ nemáme k dispozícii. Z pohľadu ústredia, CZ odvádzať CP vo výške 0,1 €/za registrovaného člena (tzv schematizmus) nezávisle od toho, či ich členovia CP zaplatili alebo nie.

² Nezarátané cirkevnoborové strediská

Funkcia na úrade ústredia	MEE	ECAV
Riaditeľ	1	1
Počet zamestnancov na ekonom.odd	10	5
Robia sa mzdy pre všetkých farárov	nie	Áno
Školské oddelenie	4	1
Zahraničné oddelenie	2	2
Mediálne oddelenie	2	2
Misijný pracovník	1	1
Personalista	1	1
Sekretariát	2	1
Tajomník synody a GP	0	1
Informatik	1	1
Vrátnik / recepcia	2	1
Archív	Samostatná organizácia	1
Knižnica	Samostatná organizácia	0
Múzeum	Samostatná organizácia	0
Mládežnícke oddelenie	3	0
Diakonické oddelenie	3	Samostatná organizácia
Nehnutelnosti a reštitúcie	4	Samostatná organizácia
Právnik	1	GPZ mimo štruktúru GBÚ
Foundraiser	1	0
Osobný tajomník GB	0	1
Biskupský kaplán	0	1
Vodič	0	1
Upratovanie, domovník	2	Zabezpečované externe
Spolu – KCÚ/GBÚ	40	21

Samostatné organizácie	MEE	ECAV
Archív	4 2 dôch.	
Knižnica	4	
Múzeum	5 6 dôch.	
Reformata – administratíva		5
Ústredie ED		9
Dištriktuálne BÚ	1,5 x 3	7 + 8
Spolu	17,5 + 8 dôch	29

Sumár	MEE	ECAV
Celkový počet administratívy cirkvi	65,5	50

Tab. č. 6: Porovnanie ECAV na Slovensku a MEE

Český vzor

Českokobratřská církev evangelická (ČCE) pracuje v prostředí obdobných zákonů o církvích z období socialismu, i když postupně přijaté řešení či už státních orgánů nebo aj církevních orgánů nás stále více a více odlišují.

Zaznamenal som si niekoľko zaujímavostí:

V ústrednej cirkevnej kancelárii ČCE je zamestnaných celkom na 35 ¼ pracovného úväzku (v štruktúre GBÚ, ktorú schválilo GP je vytvorených 21 pracovných pozícií).

ČCE má 114 tis. členov v 263 cirkevných zboroch a v 14 seniorátoch. V duchovenskej službe je 251 farárov). ECAV na Slovensku má v evidenciách svojich 320 cirkevných zboroch celkom 229 tis. členov združených v 14 seniorátoch. V ECAV je vytvorený tretí stupeň správy (dištrikt, takýchto dištriktov je celkovo 2. V ECAV bolo v činnnej službe ku 31.12.2010 celkom 342 duchovných. V ČR 12. 1. 2011 došlo k podpisu tzv. „Deklarace shody“, dohody, podľa ktorej sa nebude zvyšovať objem finančných prostriedkov na platy duchovných v rokoch 2011 - 2014. Deklaráciu zhody podpísali za cirkvi združené v Ekumenickej rade cirkví Mgr. Joel Ruml, synodný senior ČCE a predseda Ekumenickej rady cirkví (ERC), arcibiskup Dominik Duka, predseda Českej biskupskej konferencie (ČBK), JUDr. Tomáš Kraus, tajomník Federácie židovských obcí (FŽO), a minister kultúry MUDr. Jiří Besser. Podľa tejto dohody ČCE dostáva od štátu dotácie vo výške 78 mil. CZK (čo je v prepočte kurzom 24.465 CZK/1EUR celkom 3 188 tis. EUR. ECAV v roku 2010 prijala dotácie z účelového transferu vo výške 3 679 tis. €. Platy duchovných v ČCE sú financované na 80% z dotácii štátu a 20% z prostriedkov Personálneho fondu. V súčasnosti sa v ČCE spresňujú pravidlá čerpania a tvorby zdrojov personálneho fondu tak, aby nedochádzalo k jeho poklesu. V ECAV na Slovensku bol personálny fond rozhodnutím synody zrušený a zdroje rozpustené do cirkevných zborov. Platy duchovných sú regulované platovou smernicou a pri ČCE pracuje platová komisia.

Na synode odznela požiadavka regulácie nárastu úväzkov v cirkvi, požiadavka, aby čo najmenej farárov pracovalo mimo cirkevných zborov (mimo kostolov). Odznela požiadavka revízie kazateľských miest nakoľko na 281 kazateľských miest má len 229 úväzkov. Na synode ČCE sa hľadala cesta ako reguláciu počtu pracovných miest realizovať, ako zlučovať malé cirkevné zbory, či využívať inštitút neudelenia súhlasu k voľbe farára. Nové pracovné pozície sú v kompetencii synody. Absolvent bohosloveckej fakulty nemá právny nárok na získanie miesta ale na druhej strane neprijatie absolventa a stop prijímaniu by viedlo k poklesu záujmu o štúdium teológie u gymnazistov, čo by sa mohlo negatívne prejavovať o takých 20 rokov.

ČCE musí počet miest duchovných prispôbiť reálnym zdrojom, ale nechce ísť príkladom Bavorska, kde senioráty dostali úlohu zrušiť dve kazateľské stanice.

Zaujímavá v porovnaní s GBÚ je informácia, z akých zdrojov je Ústredná cirkevná kancelária ČCE financovaná. V prípade ČCE sú to príjmy z nájmu, v prípade GBÚ sú to takmer výlučne dotácie z účelového transferu MK SR.

ČCE dosiahla v uplynulom roku stratu 4 mil. CZK (164 tis. €). ECAV v roku 2010 vykázala stratu 106 tis. €. Rozdiel je však v tom, že v ČCE mohli stratu vykryť z rezervného fondu, v našom prípade je to možné len na úkor zníženia základného imania, nakoľko žiadny rezervný fond takého typu nemáme.

Zaujímavá bola aj diskusia ohľadne salárnikov (člen zboru s vlastným príjmom) a salárnikov platiacich (ktorí skutočne platia), a o výške repartícií. V našej cirkvi táto diskusia bola stopnutá už na úrovni GHV a nedostala sa ani na rokovanie GP a už vôbec nie na synodu. Pre konkrétnu predstavu uvádzam, že ČCE očakáva od každého svojho

zárobkovo činného člena – členky príspevok 5% z jeho čistého príjmu daného roku. Túto výšku nestanovuje „staršovstvo“, ale „Rád hospodaření církve“, teda cirkevný predpis. Je súčasťou zodpovednosti každého člena zboru, aby tento príspevok (salár) zaplatil.

Repartície – alebo ináč rozpis nákladov seniorátu a rozpis nákladov celej ČCE na cirkevné zbory je záležitosťou synody. V roku 2008 bol pre všetky zbory stanovený pomer medzi seniorátnymi a celocirkevnými repartíciami 35,6% a 64,4%. Tieto zmeny sú dané iným tempom rastu seniorátneho rozpočtu a požiadaviek z ústredia.

Obdobné diskusie ako u nás prebiehajú aj v ČCE – z mnohých napríklad, ako čo najefektívnejšie riadiť rekreačné strediská ČCE a protest stredísk Evanjelickej diakonie k výške odvodov na ústredie ED, a výčitka, že od ústredia ED nedostávajú adekvátne služby. Za poznámku stojí, že v ECAV je Ústredie ED financované samostatnou, na ECAV nezávislou čiastkou účelového transferu MKSR vo výške 209 tis. €.

Inšpirácie z Württembergu

S Evanjelickou krajinou cirkvou vo Württembergu (ELKW) nás spája partnerstvo v rámci ktorého je naša cirkev významne podporovaná aj finančne. Pokiaľ ide o organizáciu správy cirkvi, nemecká presnosť a racionálnosť by mohla byť pre nás inšpirujúca. Aspoň niektoré fakty:

	ELKW	ECAV
Parochiálne územie km ²	20 000	49 034
Počet členov cirkvi	2 244 tis.	273 tis.
Počet farárov	2400	342
Počet cirkevných zborov	1400	320
Počet cirk.okresov/seniorátov	51	16
Počet prelatur/dištiktov	4	2

Zaujímavé je postavenie preláta (regionálneho biskupa). Prelát je zástupcom krajinského biskupa v prelature, ktorý sa stará o duchovné potreby seniorov a senioriek ako aj ostatných farárov a farárok vo svojej prelature a vizituje seniorské úrady. Prelatury nemajú právnu subjektivitu ani žiadne úrady ani žiadny samostatný rozpočet.

Dekanáty (cirkevné okresy) majú svoje synody (seniorálne konventy), svoje výbory a štatutára (dekana), majú svoj finančný rozpočet, ktorý je naplňaný dekanátnymi poplatkami z cirkevných zborov.

EKONOMIKA A REŠTRUKTURALIZÁCIA

Keďže výsledky účtovnej závierky za rok 2010 nemala ešte spoločnosť Reformata k dispozícii, ekonomické prepočty a úvahy sa odvíjali od známych výsledkov za rok 2009. Boli vyžiadané účtovné knihy zo všetkých biskupských úradov ako aj z Reformaty, ktorá za generálnu cirkev spravuje jej majetok. I keď zrejme chýba jednotný účtovný predpis a rôzne COJ niektoré náklady a niektoré výnosy do rôznych účtovných tried, prehľad nákladov a výnosov uvedený nižšie určitú predstavu dá.

Učt. trieda	Názov syntetického účtu	Koncový stav k 31.12.2009 ZD ECAV	Koncový stav k 31.12.2009 VD ECAV	Koncový stav k 31.12.2009 ECAV	Koncový stav k 31.12.2009 Reformata
501	Spotreba materiálu	8 009	20 044	54 188	7 874
502	Spotreba energie	24 307	36 253	11 608	41 983
504	Predaný tovar				4 458
511	Opravy a udržovanie	9 145	208 857	10 688	
512	Cestovné	810	401	39 815	867
513	Náklady na reprezentáciu	182	1 026	9 958	54
518	Ostatné služby	15 962	22 593	128 109	110 998
	Ostatné služby - služby s prenájomom - Reformata			28 132	
521	Mzdové náklady	58 203	59 321	177 563	72 153
	Mzdové náklady duchovní			2 088 224	
524	Zákonné socialne poistenie	18 169	18 273	791 176	23 349
527	Zákonné sociálne náklady	2 488	3 614	167 122	3 722
532	Daň z nehnuteľnosti	518	3 898	2 401	9 230
538	Dane a poplatky	563	2 414	6 915	228
541	Pokuty a penále	0	227	0	
544	Úroky	0	1 050	406	42
545	Kurzová straty	0	9	3 202	
546	Dary	0	1	0	
547	Osobitné náklady	3 459	28 857	0	
549	Iné ostatné náklady	1 709	6 857	2 715	
551	Odpisy	39 257	26 176	128 912	26 188
561	Prijaté príspevky	47 581	0	859	
	Cirkevný príspevok pre gen. cirkev	12 249	12 008		
562	Poskytnuté príspevky iným učt. jednotkám	0	24 755	23 309	
	Geometrické plány			29 380	
563	Príspevky fyzickým osobám	0	20	0	
568	bankové poplatky a pois. majetku	0	0	0	3 868
591	Daň z príjmov	8 009	4 412	1 326	4 254
	Spolu trieda 5 (NÁKLADY)	250 620	481 067	3 706 008	309 268
601	Tržby za vlastné výrobky	0	-1 113		
602	Tržby z predaj služieb	0	-429		-268 022
	Tržby za predaj služieb pre ECAV				-28 132
604	Tržby za tovar				-20 360
622	Aktivácia vnútroorganizačných jednotiek	0	-27 130		
644	Úroky	-4 459	-347	-4 461	-34
645	Kurzové zisky	0	-10	-3 432	
646	Prijaté dary	-986	0		
647	Dotácia na oprava a rekonštrukciu	0	-2 018		
648	Ostatné prevádzkové výnosy				-1 290
649	Ostatné výnosy	-83 212	0	-90 785	
658	Výnosy z prenájmu majetku	-61 828	-181 921	-19 239	
661	Prijaté príspevky (cirk. daň)	-51 321	-60 493		
662	Príspevky od iných právnických osob	0	-2 150	-504	

663	Prípevok od rodičov	-1 820	-24 599		
664	Cirkevný príspevok GD	0	0	-23 137	
665	Príspevok z podiel.zaplatenej dane	0	0	-9 958	
667	Prijaté príspevky zo zbierok	0	-3 783		
691	Dotácie	-21 331	-105 540		
	Dotácie MK SR účelový transfer a geom. plány	-81 325	-81 325	-3 539 281	
	Spolu trieda 6 (VÝNOSY)	-306 281	-490 857	-3 690 798	-317 839
	Rozdiel výnosy - náklady	55 661	9 791	-15 210	8 571

Tab. č. 7: Výnosy a náklady ústredí ECAV

V nasledujúcich prepočtoch ekonomických dôsledkov zmeny organizačnej štruktúry z dvoch na tri dištrikty sme pre prehľadnosť sledovali tri základné druhy výnosov z ktorých sú dištrikty a generálna cirkev financovaná a to:

- výnosy z prenájmu
- výnosy z cirkevných príspevkov
- účelový transfer MK SR

a hospodársky výsledok.

Iné príjmy predstavujú obvyčajne účelovo viazané zdroje a nemajú vplyv na efektívnosť. Ako vplýva z nasledujúcej tabuľky, oba dištrikty ako aj Reformata s.r.o. pracovali so ziskom, stratu vykazovala len generálna cirkev. Celkový sumárny hospodársky výsledok týchto COJ je ale zisk 59 tis. €.

Súčasný stav	ZD	VD		ECAV	Reformata	Spolu
Výnosy z prenájmu majetku	61 828	181 921		19 239	268 022	531 010
Prijaté príspevky (cirk. daň)	39 092	49 584		23 137	0	111 814
Dotácie MK SR účelový transfer a geom. Plány	81 325	81 325		3 539 281	0	3 701 931
Spolu	194 474	323 739		3 581 657	268 022	4 367 892
Výnosy - náklady	55 661	9 791		-15 210	8 571	58 812

Tab. č. 8: Prehľad hlavných ukazovateľov pri existujúcej štruktúre

Ak by sa pri súčasnej štruktúre generálnej cirkvi vytvoril ďalší dištrikt, jeho vytvorenie by nemalo vplyv na vznik nových zdrojov. Zdroje z cirkevných príspevkov sa iba rozložia namiesto z dvoch na tri dištrikty (podľa počtu členov) a podobne ani prídel z MK by nebol automaticky väčší, ale by sa iba prerozdělil tento objem (podľa počtu duchovných). – Obdobná situácia nastala v minulosti pri vzniku nových diecéz Žilinskú a Bratislavskú „museli“ poskladať existujúce diecézy. Tento presun by predstavoval pri súčasnej efektívnosti práce, že do straty by sa dostal okrem generálnej cirkvi aj ďalší dištrikt (východoslovenský). Pokiaľ by nehnuteľnosti vo vlastníctve generálnej cirkvi zostali naďalej vo vlastníctve generálnej cirkvi, novovytvorený západoslovenský dištrikt, ak by nemal žiadny príjem z nájmu ale rozsah vykonávaných prác by bol na úrovni ostatných dvoch dištriktov by mal problém prežiť. Celkový sumárny hospodársky výsledok by sa preklopil zo zisku do straty.

Nový stav 1. variant	SSD	VSD	ZSD	ECAV	Reformata	Spolu
Výnosy z prenájmu majetku	61 828	181 921	0	19 239	268 022	531 010
Prijaté príspevky (cirk. daň)	34 674	22 289	31 714	23 137	0	111 814
Dotácie MK SR účelový transfer a geom. Plány	54 217	54 217	54 217	3 539 281	0	3 701 931
Spolu	150 718	258 427	85 931	3 581 657	268 022	4 344 755
Výnosy - náklady	11 905	-55 521	-121 875	-15 210	8 571	-172 130

Tab. č. 9: Ekonomické dopady rozdelenia ECAV na 3 dištrikty

Ak by sa pri delimitácii majetku dohodlo, že časť nehnuteľnosti bude zo strany generálnej cirkvi presunutá do Zapadoslovenského dištriktu a to v takej výške, aby nebola v strate, do straty sa dostane Reformata, nakoľko tržby z nájmu zostávajúcich nehnuteľností nevykryje náklady Reformaty.

Nový stav 2. variant	SSD	VSD	ZSD	ECAV	Reformata	Spolu
Výnosy z prenájmu majetku	61 828	181 921	121 875	19 239	146 148	531 010
Prijaté príspevky (cirk. daň)	34 674	22 289	31 714	23 137	0	111 814
Dotácie MK SR účelový transfer a geom. Plány	54 217	54 217	54 217	3 539 281	0	3 701 931
Spolu	150 718	258 427	85 931	3 581 657	268 022	4 344 755
Výnosy - náklady	11 905	-55 521	0	-15 210	-113 304	-172 130

Tab. č. 10: Ekonomické dopady – čiastočný prevod nehnuteľnosti z ECAV na nový dištrikt

Posledný variant počíta, že by došlo k zrušeniu štvrtej úrovne správy ECAV a zostala by na generálnej úrovni len Reformata, ktorá by sa starala o spoločný majetok ECAV. Pritom časť majetku generálnej cirkvi by sa mohla presunúť do Zapadoslovenského dištriktu, ale len do takej miery, aby Reformata mala dostatok príjmov na vykrytie svojich nákladov. Samozrejme, tento variant počíta s tým, že kompetencie a náplň ústredia by prevzali proporcionálne k svojej veľkosti jednotlivé dištrikty.

Nový stav 3. variant	SSD	VSD	ZSD	ECAV	Reformata	Spolu
Výnosy z prenájmu majetku	61 828	181 921	27 810		259 451	531 010
Prijaté príspevky (cirk. daň)	44 652	27 218	39 944		0	111 814
Dotácie MK SR účelový transfer a geom. Plány	1 691 134	828 434	1 182 362		0	3 701 931
Spolu	1 797 613	1 037 574	1 250 116		259 451	4 344 755
Výnosy - náklady	4 871	-58 849	-118 152		0	-172 130

Tab. č. 11: Ekonomické dopady – zrušenie „generálnej“ cirkvi

Tieto prepočty nerátajú s tým, že by sa mala obmedzovať činnosť dištriktov a neuvažuje sa v globále ani s tým, že by náplň práce ústredia nebola nikým vykonávaná. Samozrejme optimalizácia práce je možná, dokonca je žiaduca, ale to je iná kapitola. Chýba ale zadanie. Ak chceme čokoľvek robiť, musíme predtým povedať čo chceme robiť. Iste – externá konzultačná firma môže urobiť audit. Určite mnohí poznajú systém manažmentu kvality podľa ISO normy 9001, súčasťou ktorého je personálny, finančný, procesný audit atď. Viem že v Holandsku už aj diakonické zariadenia sa nechajú certifikovať podľa noriem ISO 9001.

My vlastne nemáme odpoveď zodpovedného grémia na najzákladnejšie otázky. Komisia v správe za minulý rok predložila synode 33 tém, otázok na ktoré sa nediskutovalo a komisia nedostala žiadnu odpoveď od synody, ako táto reštrukturalizácia má vyzerat'. Keď ELKW chcela vo svojej cirkvi iba zmeniť jeden software za iný software, predchádzalo tomu vedenie diskusie od roku 1996 zavŕšenej v roku 2003 schválením zadania s 232 stranami požiadavkami na software.

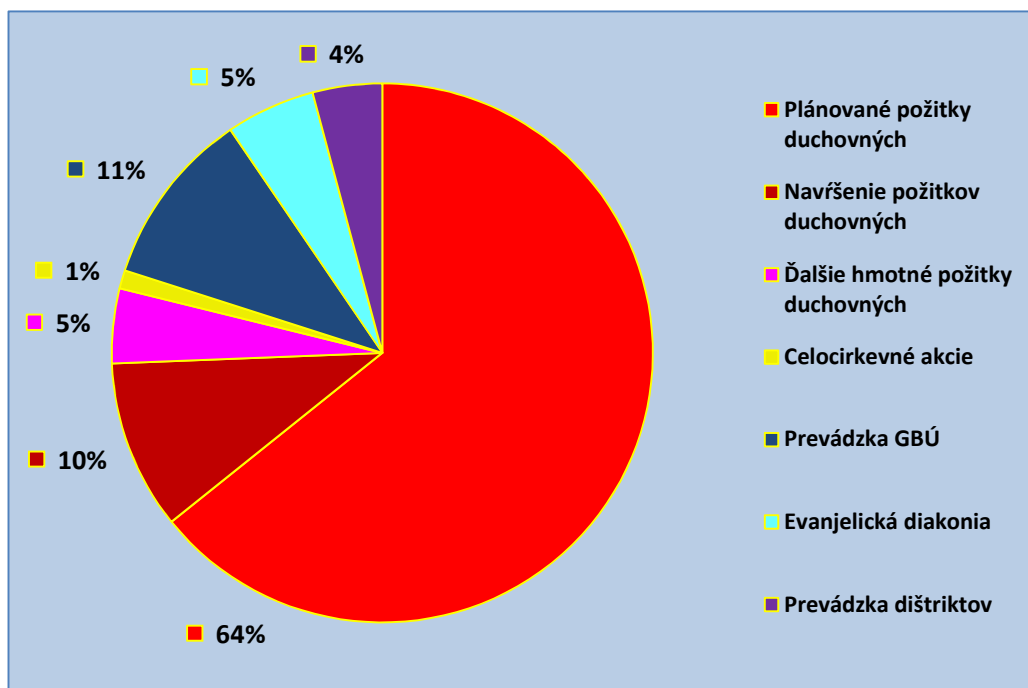
Keď bol do generálneho presbyterstva bol v júni 2010 predložený ako jeden z mala výstupov komisie predložený návrh na zriadenie pracovnej skupiny, ktorá by sa zaoberala spracovaním zadania pre elektronické vedenie matrik a registrov, pod dojemom diskusie, že sa tu objavuje snaha o centralizáciu generálne presbyterstvo väčšinou hlasov sa odmietlo týmto návrhom zaoberať a odložilo celý materiál ad acta.

FINANCOVANIE Z ÚČELOVÉHO TRANSFERU A ODLUKA

Minister kultúry Daniel Krajcer sa stretol s predstaviteľmi cirkví a náboženských spoločností registrovanými v Slovenskej republike, aby s nimi hovoril predovšetkým o otázke ich financovania. Vláda SR sa totiž v Programovom vyhlásení zaviazala, že bude „naďalej rozvíjať doterajšiu úspešnú spoluprácu a korektný dialóg s predstaviteľmi cirkví a náboženských spoločností a otvorí celospoločenskú diskusiu o problematike financovania cirkví.“ Téma finančnej odluky cirkví od štátu prichádza v čase, keď sa hovorí o konsolidácii verejných financií a šetrení na spotrebe štátu.

Súčasný model

V roku 2010 predstavoval účelový transfer MK SR pre cirkví a náboženské spoločností celkom 37 480 512 €. ECAV vrátane dištriktov a Evanjelickej diakonie dostala 3 916 255 €. Použitie účelového transferu najlepšie vystihuje nasledovný graf.

Graf č. 3: Použitie účelového transferu MK SR

Na rozdiel od ČCE náš účelový transfer umožňuje

- plne uhradiť plánované hmotné požitky duchovných (v ČCE je to len 80%),
- navrhovať hmotné požitky o 10%,
- vyplatiť ďalšie hmotné požitky (stravné lístky, sociálny fond) a
- prispievať čiastočne aj na úhradu celocirkevných akcií.

Okrem toho príspevkov na prevádzku ústredí (biskupských úradov) umožňuje

- takmer plné hradenie prevádzky GBÚ
- čiastočne hradí prevádzku biskupských úradov na dištrikte
- takmer plnú úhradu prevádzky ústredia diakonie (na rozdiel od ČCE, kde na chod ústredia sa skladajú strediská).

Východiská pre odluku

Cirkev neprišla o finančnú samostatnosť dobrovoľne

Keď sa po februári 1948 vydalo vtedajšie Československo na cestu budovania socializmu, štát Zákonom č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností (ktorý platí dodnes) vnútil cirkvám svoju predstavu ich „odbremenenia“ od starostí s financovaním. Skôr ako bol tento zákon prijatý, Evanjelická cirkev a. v. (ECAV) protestovala proti tejto reforme aj v známom Piešťanskom manifeste Spolku evanjelických kňazov na Slovensku. Keď po viac ako 60 rokoch čítam slová manifestu, človeku behajú zimomriavky po chrbte nad priam „prorockými“ varovaniami, ktoré naši predchodcovia

v duchovnej službe adresovali vtedajším mocným – najmä ak sme konfrontovaní s dnešnou realitou – 20 rokov po tom, čo sa navrátila „ztracená vláda vecí tvých zpět se k tobě, lide“.

„... ustanovenie ruší významnú biblickú a vieroučnú zásadu, že údovia zemskej cirkvi majú povinnosť, ale i právo sa starať i o vecné potreby svojej cirkvi a jej pracovníkov a tak i o jej misijnú prácu. Ak by to nemali konať, a mal by to za nich a miesto nich robiť štát, teda teleso necirkevné, stratili by morálne právo menovať tú cirkev svojou, a tým by sa otriasol celý podklad a smysel starostlivosti o svoje duchovné a cirkevné veci. Preto v takom zákone videli by sme nesmierne nebezpečenstvo pre celý cirkevný a duchovný život, a tak sme proti nemu... Naša cirkev vidí osudné nebezpečenstvo i v tom, že ak by údovia Cirkvi mali byť úplne oslobodení od priameho prispievania na riadne potreby svojej Cirkvi a svojich cirkevných sborov, tým by sa mohol osudovo narušiť celý stáročný poriadok, zvyky, cit povinnosti voči Cirkvi... Cirkev by bola vystavená tomu, že ak by vláda neskôršie razom vylúčila cirkev z tejto štátnej protekcie a zrušila by hmotné vydržiavanie cirkví, napr. pri nejakej náhlej odluke cirkví a štátu, v takom prípade cirkvi by razom stratili možnosť hmotnej existencie a mohli by sa dostať do ťažkej hmotnej krízy... S veľkou obavou hľadáme i na ustanovenie návrhu o štátnej kontrole majetku evanjelickej cirkvi, ktorý majetok si sám evanjelický ľud dobrovoľne naskladal pre svoju Cirkev. Tak myslíme, že jedine tento evanjelický ľud má právo o majetku rozhodovať...“

Bol to teda štát, nie cirkev, ktorý spôsobil škody – duchovné, ale i tie materiálne. Za to, že ECAV upozorňovala na absurditu vtedy pripravovaného zákona, štát nepoďakoval, ale naopak, trestal jednotlivcov i ECAV ako celok. Dnes štát znovu otvára tému financovania cirkvi – a je dobré, že tentoraz prizýva k dialógu aj cirkev.

Náprava krívd po roku 1989

Po roku 1989 sa štát rozhodol odčiniť škody, ktoré boli napáchané na cirkvách. Vo verejnosti vznikol dojem, že cirkvi boli odškodnené, a aj mnohé médiá dnes horlivo budujú obraz „len po majetkoch bažiacej cirkvi, ktorej nikdy nie je dosť“.

Pozrime sa však bližšie, čo to vlastne štát odškodnil. Boli prijaté dva zákony: Zákon č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívd (nazývaný nepresne aj ako reštitučný zákon) a o sedem rokov neskôr Zákon č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženských spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam. Už názvy zákonov hovoria o tom, že štát nemal ani len ambíciu nahradiť všetky materiálne škody, hovorí sa len o niektorých krivdách a o niektorých nehnuteľnostiach. Pravda je taká, že mnohé nehnuteľnosti neboli vydané, lebo podľa zákona vydané byť nemohli; o mnohé nehnuteľnosti sa musíme súdiť, pri mnohých nehnuteľnostiach sme nestihli termíny a niektoré sme možno kvôli vlastnej nešikovnosti ani nevedeli identifikovať v katastrálnych mapách a pozemkových knihách, že patrili našej cirkvi. Právo a spravodlivosť nie je vždy v súlade. Nám ide o spravodlivosť aj tam, kde právo „kríva na obe nohy“.

Štát má príležitosť nahradiť škody

Ak štát nespravodlivo zhabal majetok ECAV a ani dnes ho nevie prinavrátiť, má možnosť prísť na rokovanie s ponukou finančného vyrovnania. A do náhrady hmotnej ujmy môže započítať nielen nevydané nehnuteľnosti, ale aj škody na tom vydanom majetku. Cirkev sa pred „znárodnením“ starala o svoje budovy starostlivosťou dobrého hospodára. Šlo o majetok, na ktorý sa „evanjelický ľud“ pozbieral z vlastných zdrojov. Štát prinavrátil nehnuteľnosti často v dezolátnom stave a „evanjelický ľud“ robí opäť zbierky, aby ich dal

ako-tak do poriadku. A vracia ich častokrát s vecnými bremenami a záťažami. Ako vyjsť v ústrety oprávneným požiadavkám nájomníkov na opravy striech, výmenu elektroinštalácie, výmenu vodovodných vedení, rekonštrukciu kúrení atď., ak sa dodnes nepodarilo vyriešiť problém regulovaného nájomného štátu?

Dotácie štátu alebo kompenzácia škôd

Tŕňom v oku mnohých účastníkov internetových diskusií sú každoročné „dotácie“ štátu cirkvám. V roku 2010 na to bolo zo štátneho rozpočtu vyčlenených okolo 37,5 miliónov eur. ECAV vrátane Evanjelickej diakonie z tohto balíka dostala 3,9 mil. eur. Ministerstvo kultúry na túto dotáciu našlo pomenovanie – bežný účelový transfer. Hlavné určenie tohto bežného účelového transferu je zabezpečenie osobných požitkov duchovných a odvodov do fondov poisťného (75 percent). Zároveň sa prispieva na prevádzkové náklady ústredia cirkvi, dištriktov a diakonie. Tieto zdroje sú poskytované cirkvám a náboženským spoločnostiam podľa zákona 218/1949 Zb. a ako také podliehajú kontrole hospodárenia, napr. podľa zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy.

Sú tieto každoročné účelové transfery štátnou podporou cirkví a ako také by mali zaniknúť, ako po tom volá určitá časť sekularizovanej spoločnosti? Ponúka sa logický postup. Štátnu „podporu“ cirkví – onen bežný účelový transfer – je možné chápať ako výplatu výnosu (úrokov) z nevráteného majetku, alebo aj ako kompenzáciu škôd spôsobených cirkvám štátom za obdobie 1948 až 1989.

Z tohto pohľadu teda nejde zo strany štátu o žiadny milodar pre potreby cirkví, ale jednoducho o slušnosť. Martin Luther vysvetľuje 9. Božie prikázanie: *„Máme sa Pána Boha báť a Ho milovať, aby sme dedičstvo a dom svojho blížneho ľstivo nežiadali, ani pod zdaním práva si ho neprivlastňovali, ale radšej mu pomáhali, aby si ho mohol zachovať.“* Ak si teda štát pod zdaním práva privlastnil majetok cirkví, stačí ak zákon o finančnom zabezpečení cirkví pozmení na Dohodu o kompenzácii škôd spôsobených štátom cirkvám – a veci sa zrazu zjaví v úplne inom svetle.

Služby cirkvi pre štát

Hneď v prvej hlave, prvom oddiele, prvom článku, prvom odseku Ústavy Slovenskej republiky je deklarované, že „Slovenská republika... neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo“. Ak naša cirkevná ústava hovorí, že ECAV je spoločenstvom tých, ktorí „uznávajú za prameň viery a pravidlo života jedine Písmo sväté vysvetľované v duchu jej Symbolických kníh“ – vzniká otázka, či existuje prienik týchto dvoch formálne nezávislých subjektov. Iste – vysvetľovať úlohu cirkvi na dejinách spásy človeka asi nie je téma na rokovací stôl „cirkev – štát“, ak ide o financovanie. Viera je tajomstvom a presahuje náš rozum. Ale o čom môžeme rokovať, to sú dôsledky pôsobenia cirkvi v dnešnej spoločnosti, v dnešnom štáte. A tu aj neveriaci človek, ak je len trochu objektívny, musí uznať existenciu „dobrých dôsledkov“ pôsobenia cirkví v štáte. Ak som zaregistroval pojem, že štát vníma cirkev ako pozitívnu „externalitu“ (netrhový vplyv na trh a na ekonomické vzťahy), tak potom treba tento fakt aj formálne deklarovať.

O pozitívnom pôsobení ECAV a jej duchovných v minulosti sa všeobecne rozpráva najmä vtedy, ak ide o obdobie národného obrodovania, uzákonenia spisovného jazyka, rozvoj školstva a všeobecne vzdelanosti slovenského ľudu. Akú úlohu v štáte zohráva dnes, čo štát od našej cirkvi očakáva, však možno treba deklarovať nanovo. Potrebuje niečo od cirkvi štát ešte aj dnes a vie cirkev to, čo štát potrebuje, aj reálne ponúknuť? Ak odpovieme na túto otázku kladne, potom sa môžeme so vztyčenou hlavou uchádzať vo „verejnom obstarávaní“ o štátnu zákazku na túto službu. Môžeme so štátom „komerčne“ vyjednávať,

aby si tieto služby objednal práve u nás. A ak štát vystaví „objednávku“, očakávame, že nami vystavenú „faktúru“ aj uhradí.

Čo vieme robiť, to je služba blížnemu. A robíme to lepšie ako štát, pretože vieme k ponúkanej službe dať aj pridanú hodnotu – slovo Božie.

Cirkev vie efektívne riešiť dôsledky zlyhania spoločnosti

Všeobecne sa akceptuje, že cirkev vie vo svojich diakonických zariadeniach poskytnúť sociálne služby na lepšej úrovni, ako sú poskytované u štátnych (verejných) poskytovateľov. Cirkev pri poskytovaní týchto služieb nahradila hmotný zisk – čo je základom angažovania sa súkromného sektoru v tomto „biznise“ – oveľa humánnejším kritériom „službou lásky“. A tak s Božím požehnaním a zanietením jej vlastným vie cirkev riešiť následky rôznych „havárií“ sociálnych vzťahov oveľa efektívnejšie ako štát či súkromní poskytovatelia. Opustení, dlhodobo chorí, zdravotne či sociálne znevýhodnení, siroti – to sú cieľové skupiny, o ktoré sa cirkev vie postarať. Vzor pre nás môžeme hľadať aj v partnerských cirkvách v Nemecku. Ak takouto službou presvedčíme štát a štát si túto službu u cirkví „objedná“, financovanie cirkví zo štátneho rozpočtu sa stane celospoločensky akceptovateľným.

Profylaktická funkcia cirkví

Kým pri riešení dôsledkov sociálnych havárií je úloha cirkví ľahko kvantifikovateľná (aj finančne), pri vyčíslňovaní efektívnosti profylaktického pôsobenia cirkvi je to už na prvý pohľad ťažšie. Ale aj tu je pôsobenie cirkví nespochybniteľné. Cirkev, využívajúc svoje vlastné nástroje, zamedzuje šíreniu nákaz spoločnosti rôznymi modernými neduhmi. Ochranný účinok pred takými nešvármi, ako sú drogy, alkoholizmus, prostitúcia, gamblérstvo, ale aj všeobecne konzumný spôsob života vedúci k dezilúziám, depresiám a nihilizmu na jednej strane, alebo kriminalite, korupcii, megapodvodom na druhej strane, je preukázateľný. Cirkev vyzbrojená zrozumiteľným Božím slovom je schopná takejto cieľenej prevencie. A má na to vybudované aj svoje „štruktúry“ – v 320 cirkevných zboroch ECAV po celom Slovensku. A funguje to – aj napriek tomu, že si to sekulárna spoločnosť neuvedomuje. Ak priestor vyprázdňime od Božieho slova, nezostane prázdny navždy; a to, čo sa sem nasťahuje, nebude od Boha.

Vyčíslime si aj finančne, koľko nás daňových poplatníkov stojí prevádzka liečební rôznych závislostí, chod väznic, polepšovni, a porovnajme to s „nákladmi“, ktoré má štát v súvislosti s platením hmotných požitkov pre našich duchovných. Budujeme políciu, justíciu, prokuratúru vo falošnej nádeji, že nastolí poriadok tam, kde sa zabudlo na Desť Božích prikázaní.

ECAV už aj dnes stojí predovšetkým na vlastných nohách

V diskusiách sa často objavuje obava z finančnej odluky štátu a cirkvi. Médiá často živia dojem, akoby účelový transfer (3, 9 mil. eur) z ministerstva kultúry bol jediným zdrojom financovania ECAV, a ak cirkev o tieto zdroje príde, zahynie.

Iste, v momentálnom systéme financovania ECAV je tento zdroj dôležitý, ale zďaleka nie je jediný. Keď sme pred dvoma rokmi robili analýzu financovania ECAV – teda financovania všetkých jej cirkevnoorganizačných zložiek od cirkevných zborov cez senioráty, dištrikty až po „generálnu“ cirkev – konštatovali sme, že štátny rozpočet sa na financovaní ECAV podieľa len 24 percentami. Zostatok – teda viac ako trištvrte nákladov potrebných na svoju prevádzku a misiu – si vie cirkev vyfinancovať z vlastných zdrojov. Potešiteľná je obetavosť členov ECAV – z milodarov, ofier a cirkevného príspevku si dnes

vieme vykryť 27 percent potrieb. Majetkové výnosy (v našich podmienkach ide predovšetkým o zisk z prenájmu) predstavovali 16 percent podielu na krytí celkových nákladov. No a významná je aj podpora ECAV zo zahraničia, podpora z úrovne miestnej či regionálnej samosprávy, a COJ začínajú byť úspešné aj pri uchádzaní sa o podporu svojich projektov z rôznych grantov.

Postupnosť krokov v odluke

Zmena v oblasti financovania cirkví a náboženských spoločností – najmä zrušenie dnes už prekonaného Zákona 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a jeho nahradenie modernejšou dohodou je príležitosťou, aby si cirkev na dlhšie obdobie usporiadala záležitosti svojho financovania. Napr. tak, ako si Zákonom č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov usporiadali svoje finančné záležitosti mestá a obce SR alebo VÚC. Už od roku 2005 určitá časť výnosov z dane z príjmu ide do rozpočtu miest a obcí vo výške 70,3 percent, časť dane v príslušnom rozpočtovom roku je príjmom rozpočtov vyšších územných celkov vo výške 23,5 percent. Obce, mestá a VÚC si „strážia“ svoje kompetencie a strážia si aj svoj balík peňazí. Zvyšok z výnosov daní z príjmu fyzických osôb vo výške 6,2 percent je zdrojom pre štátny rozpočet, z ktorého je potom zabezpečený aj účelový transfer pre cirkvi.

Pri prechode z jedného systému financovania do iného systému treba určité prechodné obdobie, keď by sa za jasne definovaných pravidiel prispôbila činnosť cirkvi novým podmienkam financovania. Nemúdra povinnosť vrátiť nevyčerpané prostriedky späť do štátneho rozpočtu je v rozpore so známym starozmluvným príbehom o siedmich tučných a siedmich chudých kravách. Reforma financovania by mala dať cirkvám v prechodnom období možnosť odkladať si časť zdrojov pre budúcnosť.

Chcelo by to aj určitú dohodu cirkví medzi sebou, najmä pokiaľ ide o pozitívnu diskrimináciu malých cirkví. Ak porovnáme dnešný účelový transfer (a údaje z posledného sčítania obyvateľov), tak na jedného člena cirkvi dostáva rímskokatolícka cirkev 6,52 €, ECAV dostáva 10,43 €, ale napríklad Cirkev bratská 98,83 €. Teda čím menšia cirkev, tým dostáva viac v prepočte na jedného člena. Väzba cirkevných zdrojov len na počet členov by tak pre menšie cirkvi znamenala drastické obmedzenie podmienok na ich pôsobenie.

Výber modelu

Novinári často netrpezlivo kladú otázku, kedy sa začne cirkev financovať sama. A vyzbrojení povrchnými informáciami ponúkajú aj riešenia – najčastejšie model vo forme zavedenia cirkevnej dane, tak ako je to v Nemecku.

Sú rôzne modely financovania cirkví – a všetky majú vo svojej krajine historické pozadie. Treba vedieť, že jednotlivé cirkvi v rôznych krajinách využívajú obvykle viaceré modely súčasne – akurát vždy ten-ktorý konkrétny model má na celkovom financovaní vyššiu váhu svojej dôležitosti. A ani naša ECAV už aj v dnešnom systéme nie je výnimkou. Mnohé z modelov, ktoré sa nám ponúkajú ako novinky predsa u nás už fungujú - v cirkevných zboroch žijeme predovšetkým z milodarov a ofier podobne, ako je to v cirkvách najmä v USA, Portugalsku, Írsku či Holandsku. V ECAV máme zavedený tiež „povinný“ cirkevný príspevok – podobne, ako je to v Rakúsku. Reštitúcie v mnohých cirkevných zboroch umožnili rozvíjať postupne financovanie cirkvi z majetkových výnosov podobne, ako je to v Anglicku. V neposlednom rade sa sprostredkovane cez občianske združenia založené pri cirkevných zboroch uchádzame o priazeň daňovníkov aj pri možnosti asignovať 2 percentá z odvedených daní v prospech aktivít spojených so starostlivosťou cirkví o deti, mládež či seniorov. Rozdiel oproti asignácii v Taliansku či Španielsku je len

v tom, že tam sa dá časť dane asigovať priamo cirkvi, a u nás je cirkev z tejto možnosti vylúčená.

U nás štát financuje požitky duchovných, a to je často trňom v oku, ako keby žiť z poskytnutého požitku bolo pre duchovného a jeho rodinu obrovský pôžitok. V Belgicku štát od napoleonských vojen financuje platy duchovných a nik sa nad tým nepozastavuje. Navyše tam štát duchovným zabezpečuje aj primerané bývanie a nie je to na pleciah cirkevného zboru ako u nás. Zo štátnych zdrojov možno v Belgicku financovať aj laických spolupracovníkov cirkvi. Obdobne štát financuje cirkev aj v Luxembursku alebo Grécku. Koniec koncov aj za prvej Republiky štát priplácal duchovným tzv. kongruu.

Treba sa dohodnúť teraz

V roku 1948 prišiel štát s tézou „odbremenenia“ cirkví od starosti so svojím financovaním a zbavil cirkvi majetku. Systematicky odúchal veriacich podporovať svoju cirkev. Dnes prichádza s tézou „slobody“ a chce presviedčať, že cirkev bude mať viac slobody, ak sa zbaví finančnej podpory od štátu.

Ak štát napriek tomu, že tzv. dotácia pre cirkvi predstavuje zanedbateľnú čiastku jeho rozpočtu, chce venovať kapacity svojich expertov na to, aby sa tie ani nie 4 tisíciny štátneho rozpočtu premodelovali, treba túto ponuku brať ako príležitosť vecne i pojmovo zmeniť spomínaný zastaraný zákon. Argumentov k expertnej diskusii, ako by to malo vyzeráť, máme dostatok. Koniec koncov, malo sa to urobiť už pred 20 rokmi. Ak sa štát chce dohodnúť teraz, treba to využiť. Nemyslím si, že o ďalších 20 rokov budú podmienky na diskusiu priaznivejšie.

Argumentácie proti fámam

Médiám a potom nekonečným internetovým diskusiam nedáva spávať povest' Slovenska ako kresťanskej krajiny, ktorú získalo pri ostatnom sčítaní obyvateľstva v roku 2001, kedy sa k niektorej z cirkví prihlásilo 84% obyvateľov.

V súvislosti s tohoročným sčítaním obyvateľov, kedy sa opäť bude zisťovať aj príslušnosť k náboženskému vyznaniu, médiá vygenerovali tézu, že cirkvi začínajú s kampaňou, lebo od počtu veriacich závisí ich financovanie. Potom ale s prekvapením zistili, že priama úmera v súčasnej podobe zákona o hospodárskom zabezpečení cirkví štátom³ neexistuje. Len pre porovnanie – na jedného „prihláseného sa“ k cirkvi podľa ostatného sčítania „dostáva“ od štátu Rímskokatolícka cirkev 6,5 €, naša ECAV 10,4 € ale napríklad Cirkev bratská v SR až 98,8 €.

Možno ste si všimli pred nedávnym zverejnené údaje o výške príspevkov pre jednotlivé cirkví. ECAV dostala 3 679 tis. €⁴, ale napríklad Gréckokatolícka cirkev 3 766 tis. €. Podľa sčítania k nám sa prihlásilo 373 tisíc obyvateľov, ale ku Gréckokatolíckej cirkvi len 220 tisíc obyvateľov. Nielen od novinárov ale aj od čitateľov aj z radov ECAV sme dostali reakcie a otázky, ako to vlastne vyjednávame so štátom, či nie sme „poškodzovaní“.

³ Zákon č 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností

⁴ Ak zarátame aj Evanjelickú diakoniu, potom ECAV dostala od štátu 3 888 tis. €

Výška účelového transferu a počet veriacich však súvisia len nepriamo. Viac, ako od absolútneho počtu veriacich, závisí financovanie cirkví od počtu duchovných.

Keď na tento „objav“ prišli aj novinári, začalo sa písať, že financovanie cirkví „nespravodlivo“ závisí od počtu duchovných a hneď sa objavili aj tvrdenia, že počet duchovných nekontrolovateľne rastie.

Treba povedať, že ani tu prísna priama úmera neexistuje. Keď porovnáme ECAV a spomínanú Gréckokatolícku cirkev zistíme, že ECAV dostala minulý rok v prepočte na jedného duchovného v činnej službe 11 335 € ročne, ale bratia Gréckokatolíci „iba“ 9 300 €. ECAV pritom mala v službe 343 duchovných, ale v Gréckokatolíckej cirkvi mali 405 duchovných. Samozrejme, z toho vyplýva – že kým na jedného evanjelického duchovného pripadá 1087 prihlásených sa k ECAV, gréckokatolícky duchovný má v pastorálnej starostlivosti takýchto duší len 543.

So štatistikou sa dajú robiť kúzla. Ak si vyberieme inú cirkev a budeme sa porovnávať napríklad s Rímskokatolíckou cirkvou, dospejeme k iným záverom. Snaha o iluzórnu spravodlivosť v oblasti financovania cirkví štátom je pochabá, rôzne cirkvi pracujú v rôznych podmienkach a prepočítavanie také alebo onaké je najlepšou cestou k nedohode. A nedohoda medzi cirkvami je vodou na mlyn tým, ktorí pod rúškom odmietania „dotácií“ pre cirkvi odmietajú vlastne cirkvi samotné.

„Vedenia cirkví môžu z roka na rok zvyšovať počty duchovných a štát im musí preplácať osobné náklady (platy a odvody) bez akéhokoľvek obmedzenia“, bola jedna z téz, ktorá sa tiež objavila v médiách.

Pokiaľ ide o ECAV – jej základnou organizačnou jednotkou je cirkevný zbor (CZ). CZ má právnu subjektivitu, najvyšším orgánom je zborový konvent (spoločenstvo všetkých členov starších ako 18 rokov). V jednotlivých CZ máme zriadené kňazské stanice, počet kňazských staníc je uvedený v štatúte CZ. Rozhodnutie zriadiť alebo zrušiť kňazskú stanicu je v kompetencii konventu CZ⁵. Navyše zriadená stanica ešte neznamená, že je aj obsadená duchovným. O obsadení voľnej kňazskej stanice zborovým farárom rozhoduje zborový konvent a to voľbou⁶.

Samozrejme – tieto postupy sú ošetrované cirkevnými predpismi, ktoré sú ďaleko podrobnejšie ako táto zjednodušená interpretácia, ale najkorektnejšia stručná odpoveď na údajnú svojvôľu vedenia cirkví a nekontrolovaný rast počtu duchovných je, že o tom nerozhoduje cirkevná vrchnosť ale hlasovaním konvent CZ, ktorý do úvahy berie aj svoje finančné možnosti. So zriadením a obsadením kňazskej stanice CZ preberá na seba aj určité záväzky – napríklad musí dať k dispozícii farárovi a jeho rodine faru (byt).

Štát v zákone⁷ sa zaručil, že cirkvi posudzujú spôsobilosť osôb na výkon duchovenskej činnosti podľa svojich vnútorných predpisov. ECAV má svoje vlastné kritéria⁸ kto je a kto nie je duchovný. Okrem toho, že musí mať ukončené vysokoškolské vzdelanie – teda absolvovanú Evanjelickú bohosloveckú fakultu odbor Evanjelická teológia, musí absolvovať – najprv kaplánske skúšky⁹ a potom ak chce byť farárom aj farárske skúšky¹⁰.

⁵ Aj keď je pravda, že rozhodnutie konventu musí schváliť dištriktuálne presbyterstvo, neznamená to, že by „vedenie“ cirkvi mohlo svojvoľne nariadiť zriadenie ľubovoľného počtu staníc.

⁶ Pokiaľ ide o kaplána alebo námestného farára o obsadení stanice rozhoduje dištriktuálny biskup po prerokovaní v zbore biskupov.

⁷ §7 ods. (2) Zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností,

⁸ Čl. 41 Ústavy Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku a Cirkevný zákon 14/94 o vymenovaní námestných farárov, kaplánov a ordinovaných diakonov

⁹ Cirkevné nariadenie 5/91 o kaplánskej skúške

¹⁰ Cirkevné nariadenie 6/91 o farárskej skúške

Zákon o finančnom zabezpečení cirkví a ako aj nadväzujúce nariadenie vlády¹¹, podľa ktorých štát poskytuje cirkvám úhradu osobných požitkov duchovných, síce zaistíuje zdroje na základné platy, hodnostné príplatky, ale ustanoviť niekoho za duchovného bez splnenia cirkevnými predpismi stanovených podmienok je absurdum. ECAV sa vždy vyznačovala vzdelanými duchovnými a zmäkčovať náročné kritéria sa určite nechystá ani kvôli financovaniu. Aspoň som takúto tendenciu nezaregistroval.

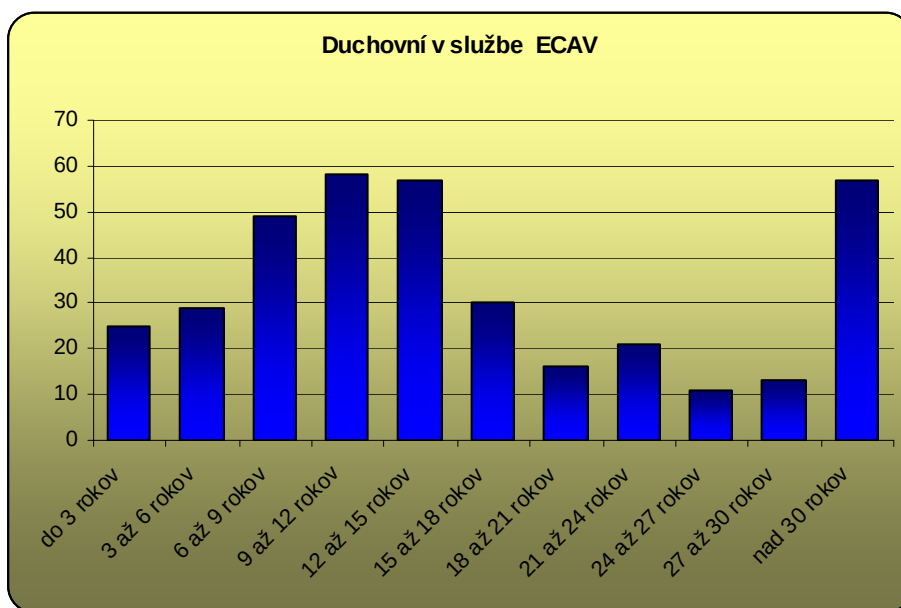
Že s „nekontrolovaným“ nárastom duchovných nemá ECAV problémy (skôr naopak) svedčí aj vývoj počtu duchovných za posledných 10 rokov.

Pre hrubú orientáciu o počtoch, uvádzame v nasledujúcej tabuľke evidenčný stav duchovných v zamestnaneckom pomere k 31.12. Z prehľadu vyplýva, že počet duchovných od ostatného sčítania vôbec nenarástol.

Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet duchovných	343	353	333	346	356	360	360	349	351	342

Tab. č. 12: Vývoj počtu duchovných

Bohaté ročníky začínajúce štúdium teológie po roku 1989 sa pomaly blížila do stredného veku a ako ste si iste všimli, v minulý rok sme ordinovali v našej cirkvi len 3 duchovné.

Graf č. 4: Veková štruktúra duchovných v službe ECAV (počty)

Bez toho, aby som zľahčoval iné dôvody, prečo má ECAV nedostatok duchovných a prečo štúdium „za farára“ už nie je považované za lukratívne, chcem zvýrazniť jeden – finančné ohodnotenie práce duchovného v spoločnosti. Ak si chce mladý absolvent EBF UK založiť rodinu a náhodou jeho budúca manželka nie je manažérkou v telekomunikáciách, ale spolužiačkou z fakulty, stojí táto mladá rodina pred vážnym existenčným problémom. Pre zaujímavosť – kaplán začína so základným platom 305 € (s hodnostným príplatkom 328,35

¹¹ Nariadenie vlády Slovenskej republiky 299/2007 Z.z. o úprave hmotných požitkov poskytovaných duchovným cirkví a náboženských spoločností

€). Čistá mzda je 285,62 €. Po 30 rokoch služby v cirkvi duchovný končí ako zborový farár a jeho čistý príjem je 430 €. Iste, môže podľa zákona dostať príplatok za vyšší výkon až do výšky 30% základného platu, ale táto zložka je nenároková, a pokiaľ štát počíta s priemerným percentom tohto príplatku na úrovni 1%, odmeniť dobrého duchovného je problematické. Samozrejme, určité možnosti sú v prevádzkových zdrojoch - takže reálne sa v posledných rokoch kvalitatívny príplatok k základnému platu vyšplhal v priemere do výšky 20%. Pre zaujímavosť môžeme uviesť, že priemerný (hrubý) mesačný zárobok duchovného ECAV bol v minulom roku 499,-€.

Problém sa ukáže najmä v porovnaní s platmi v iných profesiách podľa dosiahnutého vzdelania¹².

Kategória	€/mesiac
Priemerný plat duchovného ECAV	499
<i>Priem. plat SR - základné vzdelanie</i>	<i>561</i>
<i>stredoškolské vzdelanie</i>	<i>611</i>
<i>stredoškolské vzdelanie s maturitou</i>	<i>695</i>
<i>vysokoškolské vzdelanie</i>	<i>1046</i>

Tab. č. 13: Platové ohodnotenie duchovného

Jedna z otázok novinárov v poslednej dobe bola, či reagujeme aj na územný vývoj, napríklad ak sa nejaká lokalita vyl'udňuje, tak či sa miesto kňaza zruší (a štát ušetrí).

Všeobecne možno povedať, že ak neklesá celkový počet obyvateľstva SR, v princípe neklesá ani počet evanjelikov v SR. Migračné presuny z regiónu do regiónu neznamenaajú, že sa veriáci automaticky stratí a že ho viac nebude treba duchovne zaopatríť.

Rovnako cirkev nemôže kalkulovať s tým, že ak starí vymierajú, že mladí sa už k cirkvi svojich rodičov neprihlásia. Napriek negatívnej kampani v médiách a na internete veríme, že aj mladí sa pri sčítaní prihlásia k svojej cirkvi, k svojim civilizačným koreňom. Pre nás je sčítanie zaujímavé – nie kvôli financovaniu, ale kvôli tomu, že nastaví zrkadlo našej misijnej práci.

Cirkevné zákony určujú legislatívny postup pri zrušení kňazskej stanice alebo aj zrušení samostatnosti konkrétneho cirkevného zboru a jeho premenu na dcérocirkev, filiálku či diasporu. A deje sa to „automaticky“ – ak CZ nemá dosť veriacich, a nie je schopný zabezpečiť pre duchovného a jeho rodinu bývanie, potom obvykle CZ sám požiada o zrušenie kňazskej stanice či o zlúčenie s iným susedným CZ. Podnety cirkevnej vrchnosti môžu tento proces iniciovať, ale umelé, násilné a najmä masívne zásahy by boli snád' aj kontraproduktívne¹³.

V súčasnosti máme 83 kňazských staníc neobsadených. Na neobsadené stanice sú vymenovávaní administrátori zväčša zo susedných cirkevných zborov a nie je výnimkou, že zborový farár jedného CZ administruje niekoľko ďalších CZ. Porovnávať náročnosť práce duchovného vo veľkom mestskom zbore (kde je obvykle viacero duchovných) s prácou duchovného administrujúceho niekoľko zborov súčasne je zložitá téma a v diskusii k reštrukturalizácii sme sa stretli zo strany duchovných s protichodnými názormi.

V každom prípade ale, ak predpokladáme, že ministrom otvorená diskusia k otázke financovania bude „úspešne“ zavŕšená nahradením starého zákona z roku 1949 novým modernejším právnym dokumentom, musíme sa vo vnútri cirkvi pripraviť aj na to, že

¹² Podľa informácií čerpaných z www.platy.sk

¹³ To samozrejme nijako neobmedzuje vnútrocirkevnú otvorenú diskusiu na tému reštrukturalizácie a nového modelu financovania ECAV.

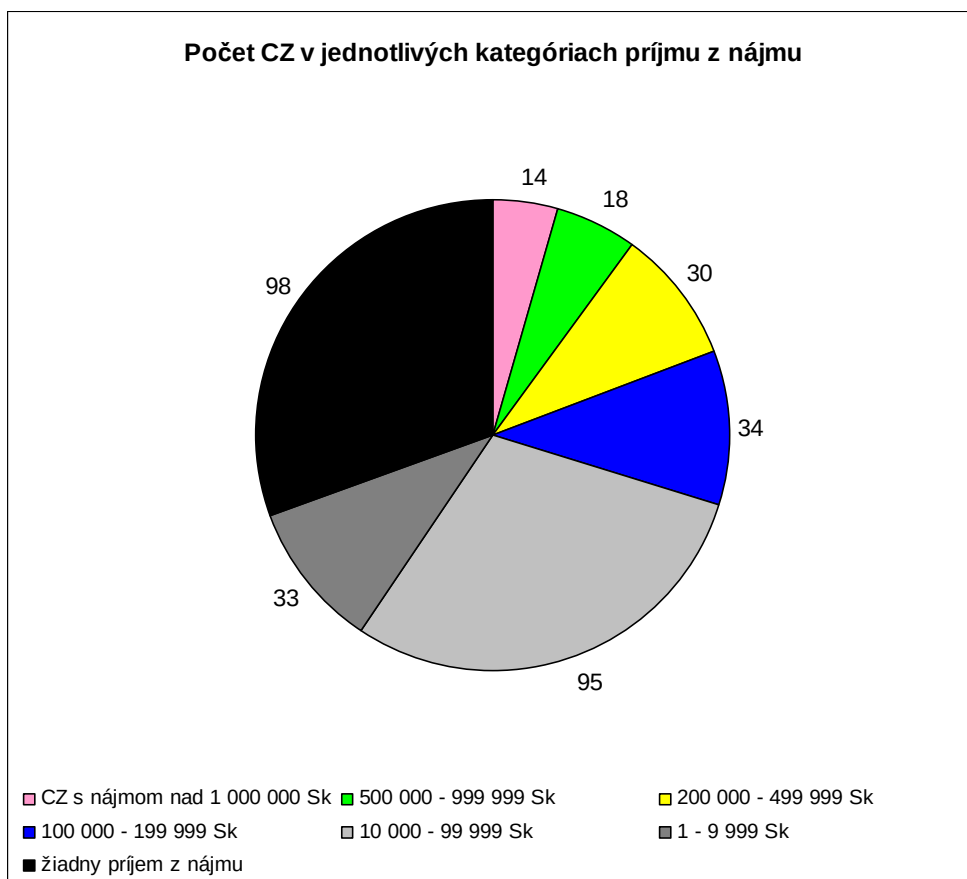
skončí aj rovnostársky model odmeňovania duchovných a cirkev nadobudne kompetencie spravovať si aj túto citlivú oblasť odmeňovania autonómne. Čas na vnútrocirkevnú diskusiu bez emócií, na základe racionálnych podkladov aj k tejto téme je teraz.

SAMOFINANCOVANIE ECAV Z MAJETKOVÝCH AKTÍV

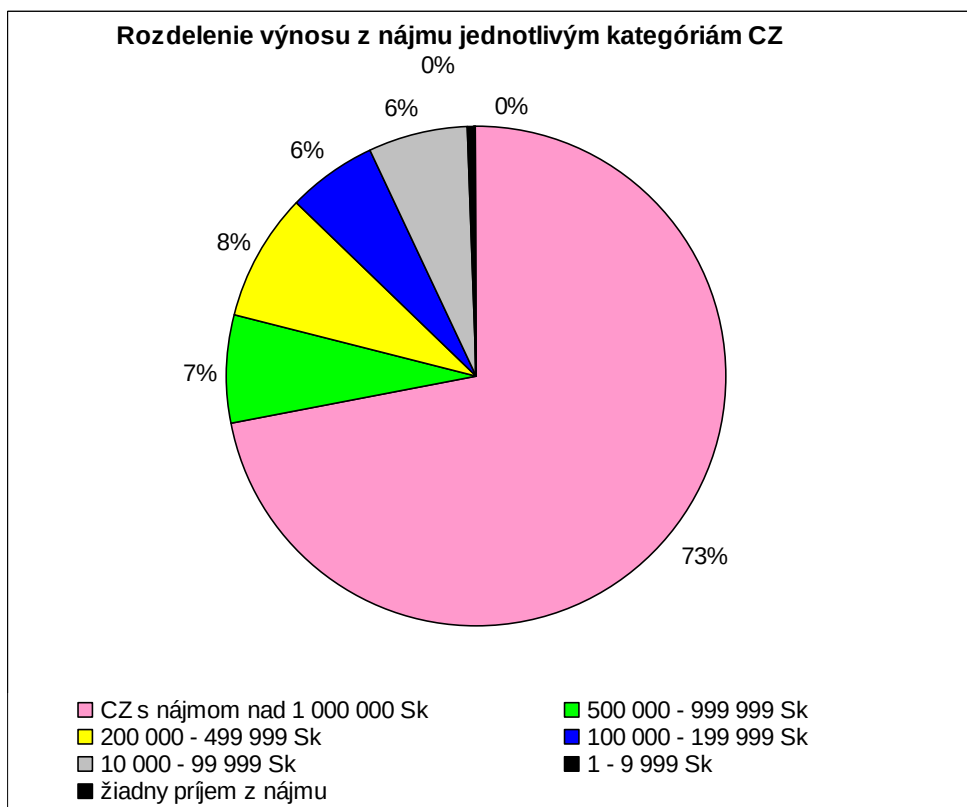
Ako bolo ukázané v štúdií, bohatstvo alebo chudoba cirkevného zboru nezávisí od príjmu jeho členov. Ďaleko väčší vplyv má vlastníctvo nehnuteľností a trhovú hodnotu nájmu v mieste, kde sa táto nehnuteľnosť nachádza. „Problémom“ je však nerovnomerné rozdelenie vlastníctva hmotných statkov. Nie všetky cirkevné zbory mali šťastie reštituovať po svojich predkoch alebo po právnych predchodcoch lukratívne nehnuteľnosti. Pri analýze z roku 2007 sa zistilo, že situácia je taká, že 73% príjmu z nájmu všetkých cirkevnozborových nehnuteľností ide do rozpočtov 12 najbohatších cirkevných zborov, čo predstavuje 4% všetkých zborov. Ak by sme rozdelili zbory na bohaté a chudobné podľa výšky nájmu – a vyhlásili, že bohaté sú tie cirkevné zbory, ktoré z nájmu vytiažia viac ako 100 000 Sk ročne, tak v ECAV máme 31 cirkevných zborov bohatých a 262 cirkevných zborov chudobných.

Výška príjmu z nájmu	Počet CZ	Celkový objem príjmov	Ø príjem na CZ
		Sk	Sk
nad 1 000 000 Sk	12	43 877 405	3 656 450
500 000 - 999 999 Sk	6	4 318 275	719 712
200 000 - 499 999 Sk	17	5 058 392	297 552
100 000 - 199 999 Sk	26	3 627 803	139 531
bohaté CZ	61	56 881 875	932 490
10 000 - 99 999 Sk	107	3 920 824	36 643
1 - 9 999 Sk	59	272 815	4 624
žiadny príjem z nájmu	96	0	0
chudobné CZ	262	4 193 639	16 006
Celkom	323	61 075 514	189 088

Tab. č. 14: Rozdelenie CZ podľa príjmu z nájmu

Graf č. 5: Rozdelenie zborov podľa financovania z nájmu

Graf č. 6: Príjmy z nájmu

Primäť cirkevné zbory, aby sa dobrovoľne vzdali časti svojich príjmov v prospech ostatných, sa zdá byť na prvý pohľad v rozpore s právom cirkevného zboru použiť výnosy zo svojho majetku podľa vlastného uváženia. Ale bez „vynutiteľnosti“ solidarity je akýkoľvek systém solidárnosti postavený na krehkých základoch.

Nie je to nič neobvyklé - solidarita v spoločnosti bežne funguje práve na základe vymožitelného práva. Charita a dobrovoľné zbierky sú významným prvkom občianskej solidarity, ale neriešia základné sociálne programy. Ich financovanie zo štátneho rozpočtu je vo svojej podstate štátom vynucovaná solidarita.

O niečo podobné by sme sa mali pokúsiť aj v našich podmienkach. Na týchto prácach treba ďalej pokračovať, ale niektoré princípy zo sveta cirkví na Slovensku i v zahraničí môžu naznačiť postupy.

Odvod z príjmu

Synoda sa môže uznieť na pevnom odvode určitého percenta všetkých príjmov v CZ (tak ako napríklad v Rakúsku). Teda podľa rozpočtu ECAV sa stanoví percento odvodov. Je jasné, že cirkevné zbory, ktoré majú významnú položku v príjme z výnosov z nájmu, odvedú do spoločnej kasy viac. Rozpočet ECAV by v takom prípade mal okrem nevyhnutných výdavkov významnú kapitolu – podpora slabých cirkevných zborov, čo v terajšej praxi úplne absentuje¹⁴. Naša administratíva v súčasnosti nie je technicky pripravená efektívne takýto systém spustiť; systém, ak sa na ňom do detailoch dohodne, treba pripraviť. Aj samotná vymožitelnosť solidarity je otázna – ak nie všetky finančné transakcie sa vykonávajú cez cirkevnozborové účtovníctvo, ale cez rôzne cirkevnozborové alebo aj cudzie správčovské spoločnosti.

Finančné partnerstvo

Iný typ solidarity by bol finančné partnerstvo - patronát bohatších cirkevných zborov nad cirkevnými zbormi slabšími. Tento typ solidarity je však vhodné realizovať skôr na báze dobrovoľnosti. S podobným partnerstvom sme sa stretli v našej Gréckokatolíckej cirkvi ale aj v evanjelickom zahraničí – napríklad v Ulme.

Štátne objednávky

Ďalší variant solidárneho systému je zaviesť – samozrejme po dohode so štátom – systém objednávaní služieb. Štát by si po dohovore s cirkvou objednával si u cirkvi výučbu náboženstva a pastoračnú službu v Ozbrojených silách a ozbrojených zložkách (pozri Rakúsko). Toto sa deje prakticky aj dnes, ale iným systémom. Dnes si štát priamo najíma pracovnú silu a vstupuje do pracovnoprávneho vzťahu s duchovným mimo ECAV. O aký objem peňazí v súčasnosti ide, je ťažké odhadnúť, pretože to ide cez rôzne rozpočtové kapitoly štátnej správy a samosprávy. Možno za úvahu pri tejto príležitosti stojí otvoriť aj otázku financovania pastoračnej služby v nemocniciach.

¹⁴ Jedinú podporu, ktorú cez generálnu cirkev môžu cirkevné zbory dostať je zahraničná pomoc cez projekty Hoffnung fuer Osteuropa, Katalóg Gustav Adolf Werk alebo iné pomoci zahraničných cirkví.

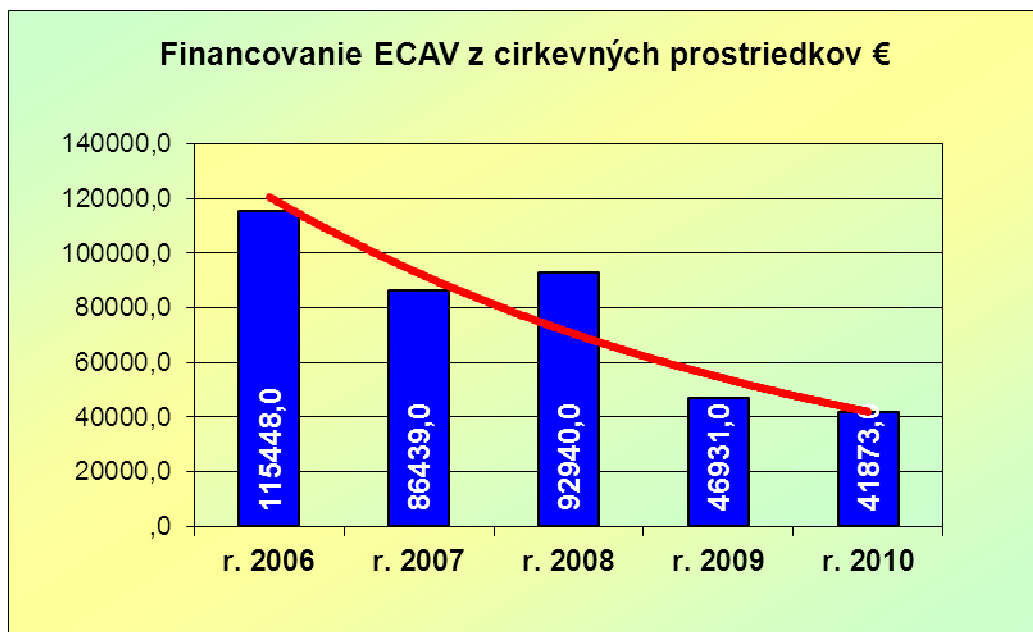
Samofinacovanie duchovných zbormi

Dnes štát určil tabuľky základných platov duchovných a na tieto platy aj prispieva – a je jedno, či ide o farára v bohatom cirkevnom zbore, alebo v chudobnom. Ak by bola dohoda v cirkvi založená na takomto systéme solidarity, bolo by treba vstúpiť do rokovania so štátom a zmeniť pravidla financovania cirkvi tak, aby o určitom objeme finančných zdrojoch určených na mzdy duchovných mohla cirkev autonómne rozhodnúť, ako ich použije. V roku 2007 sme financovali 359 duchovných a osobné náklady predstavovali 77 mil. Sk. Ak by sa vyriešil problém CZ menších ako 200 členov, ako je to naznačené v I. časti tohto materiálu, klesol by počet CZ na 264. Veľké cirkevné zbory, kde je viacero duchovných, sú spravidla zbormi bohatými. Ak by sa prispievalo z ústredia každému cirkevnému zboru na mzdu jedného duchovného s tým, že ostatných duchovných si vyfinancuje CZ sám, ušetril by sa ročne balík 77 mil. - $77 \text{ mil} / 359 * 264 = 20 \text{ mil. Sk.}$ Ak by so súhlasom štátu bolo možné tento balík ponechať na investície, za 10 rokov prísnej finančnej disciplíny by sa vytvoril fond vo výške 200 mil. Sk, ktorý cez rozumné investovanie by mohol byť jedným zo zdrojov budúceho samofinancovania ECAV.

FINANCOVANIE ECAV SAMOTNÝMI JEJ ČLENMI

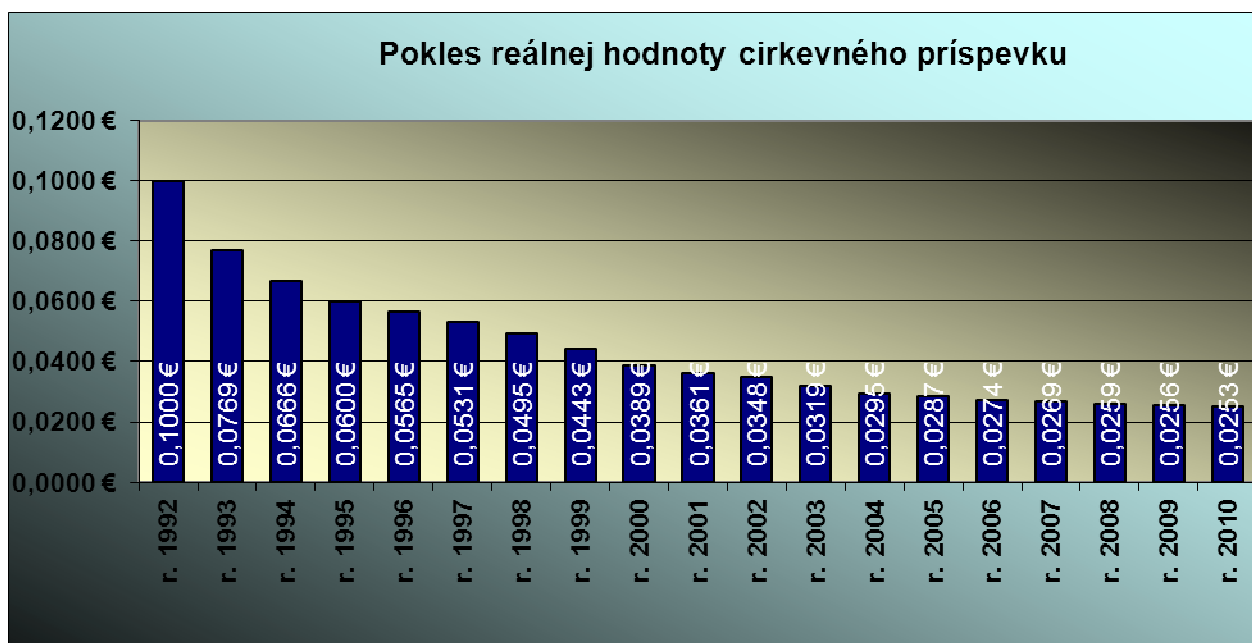
Financovanie generálnej cirkvi je v súčasnom modeli financovania zabezpečovaný predovšetkým účelovým transferom MK SR. Z hľadiska objemu sú cirkevné zdroje zanedbateľné. Zanedbateľné sú ale z hľadiska významu financovania určitých aktivít ECAV, pretože pri čerpaní štátnych zdrojov sa musí ECAV riadiť Zákonom 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy.

Pokiaľ ide o cirkevné zdroje, príjmami ECAV okrem cirkevného príspevku 0,1 €/člena sú alebo mohli by byť výnosy majetkových aktív (nájom, podiel na zisku Reformata) a výnosy z finančných úložiek v bankách (úroky). Podstatné je, že objem týchto cirkevných zdrojov z roka na rok klesá v absolútnej hodnote.

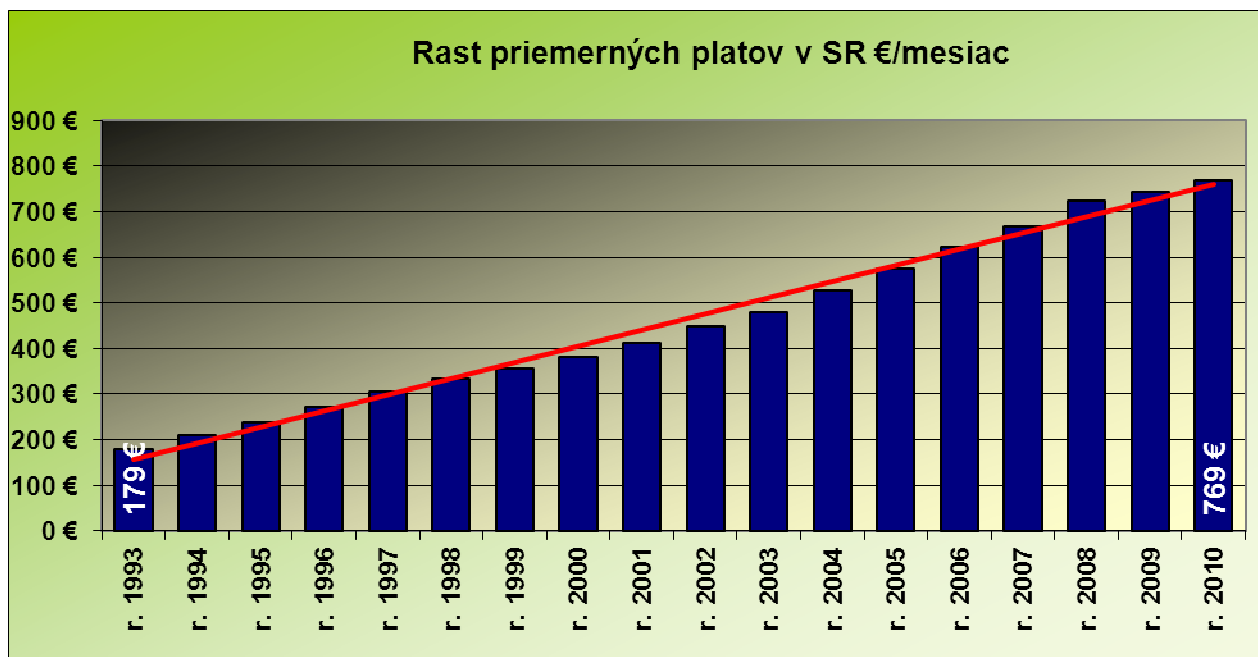
Graf č. 7: Pokles vlastných zdrojov financovania „generálnej“ cirkvi

Jednou zo zložiek cirkevných zdrojov „generálnej“ cirkvi sú cirkevné príspevky. Výška odvodu 0,1 €/člena (celocirkevná daň) bola stanovená pred viacerými rokmi a neupravovala sa. Faktom zostáva, že inflácia znehodnocuje cirkevný príspevok a kúpna sila 3 Sk v roku 1993 bola ďaleko vyššia ako kúpna sila 0,1 € v roku 2010.

Graf č. 8: Pokles reálnej hodnoty cirkevného príspevku

V tejto súvislosti by bolo dobre „rehabilitovať“ aj samotný pojem cirkevný príspevok a odvod cirkevného príspevku na generálnu cirkev (generálna daň).

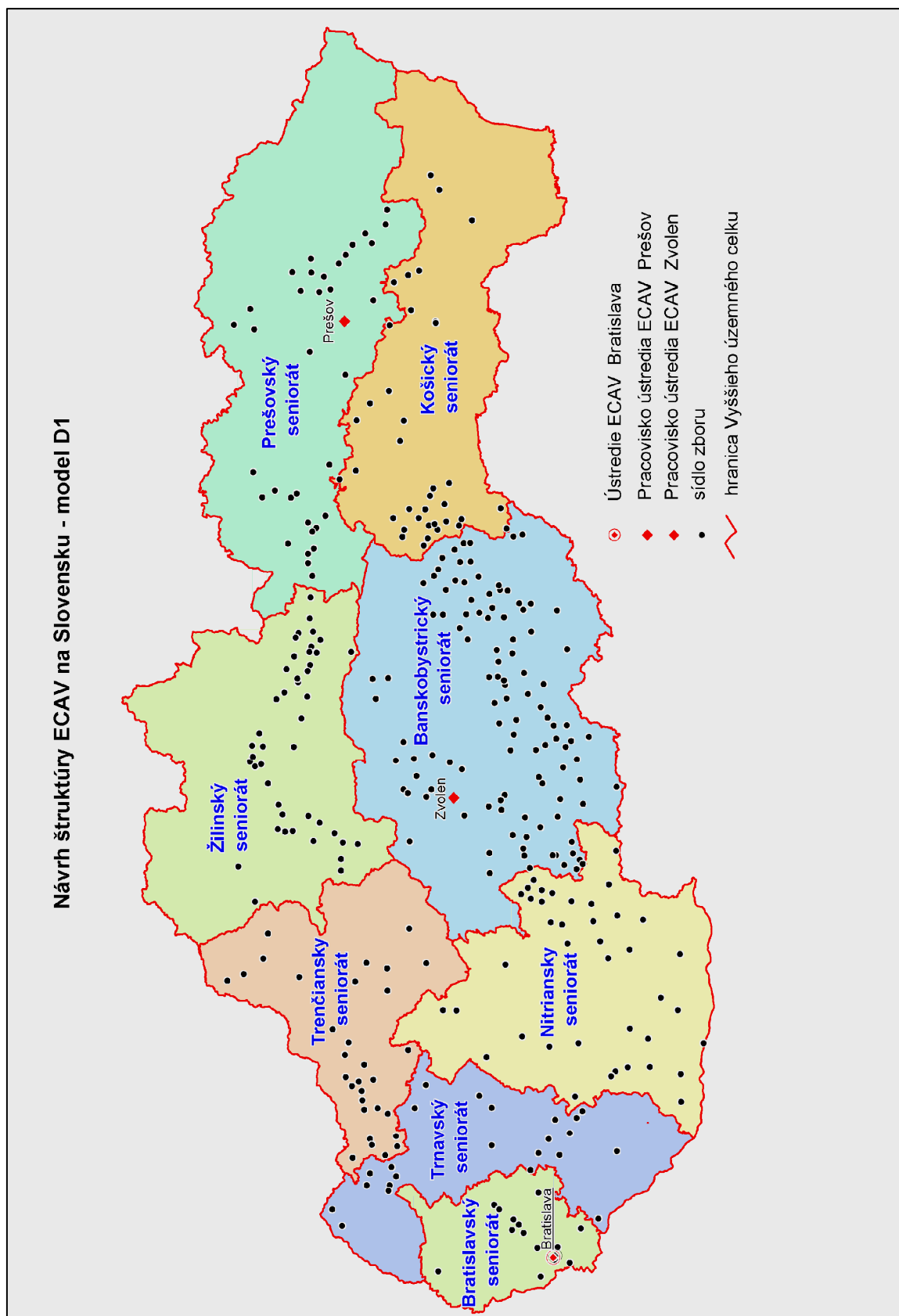
Graf č. 9: Rast priemerných platov v SR

Inšpirujúcou pre nás mohla by byť terminológia napríklad v ČCE ale aj samotný prístup synody ČCE. ČCE očakáva od každého svojho zárobkovo činného člena – členky príspevok 5% z jeho čistého príjmu daného roku. Túto výšku nestanovuje „staršovstvo“, ale „Řád hospodaření církve“, teda cirkevný predpis. Je súčasťou zodpovednosti každého člena zboru, aby tento príspevok (šalár) zaplatil. Repartície – alebo ináč rozpis nákladov seniorátu a rozpis nákladov celej ČCE na cirkevné zbory je takisto záležitosťou synody. Repartícia teda aj pojmovo lepšie vystihuje principiálny fakt, že na financovaní celocirkevných aktivít participujú cez svoje cirkevné zbory všetci členovia cirkvi. Pokiaľ ide o našu situáciu, participácia člena ECAV na nákladoch generálnej cirkvi je 0,1 € a už roky sa nemení. Priemerný plat pritom vzrástol zo 179 € v roku 1993 na 769 € v roku 2010.

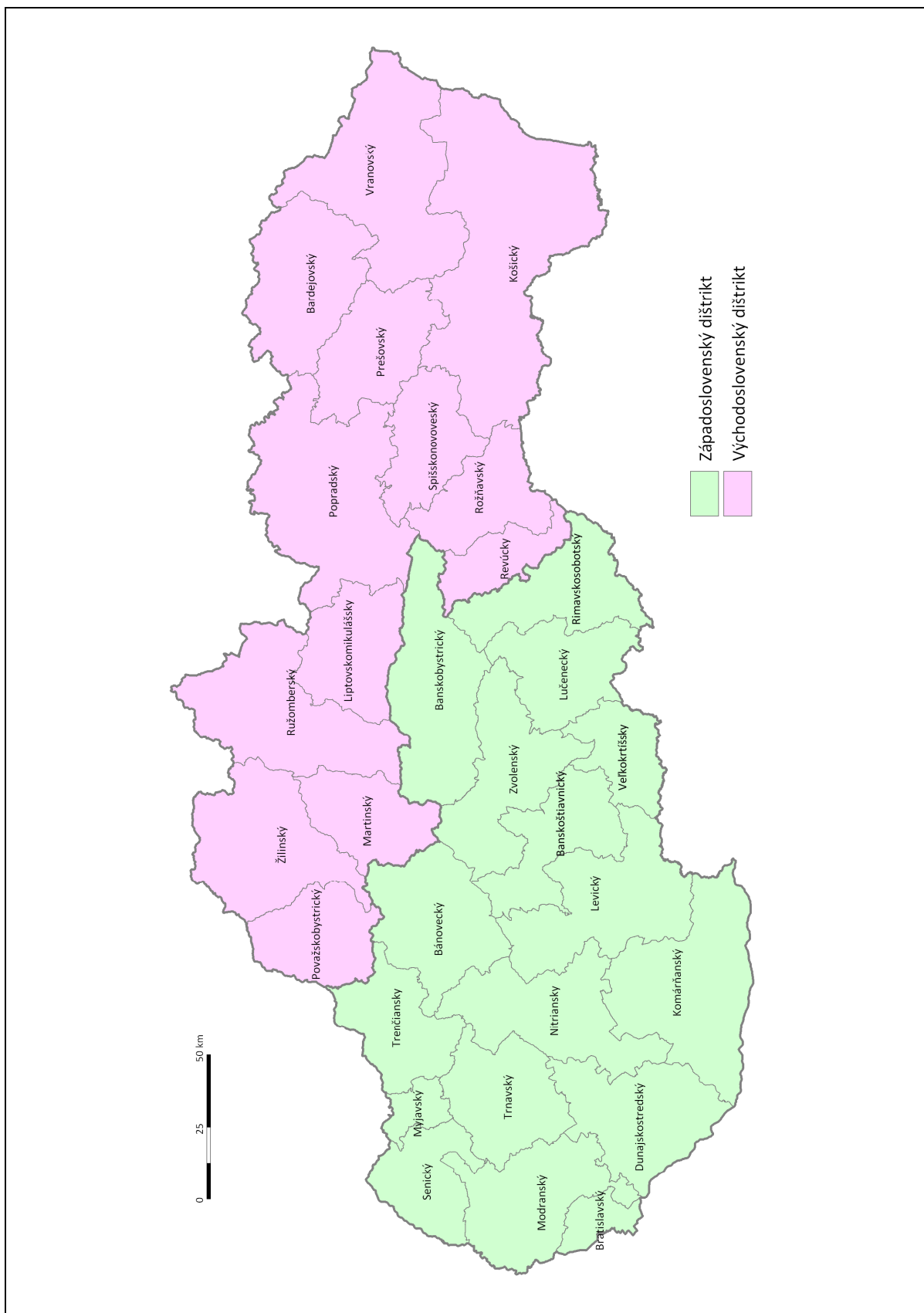
Dušan Vagaský
25.5.2011

PRÍLOHY BEZ KOMENTÁRA

Bez ďalšieho komentára prikladáme ešte dve mapky. Na obr. č. 4 je model troj úrovňovej správy cirkvi s posilneným postavením seniorátov a na obr. č. 5 súčasný model ECAV s prerozdelením seniorátov do menších združení.

Obr. č. 4: Návrh štruktúry ECAV – model D1

Obr. č. 5: Mapa ECAV – model D2++

Zoznam tabuliek, obrázkov a grafov

Tab. č. 1: Začlenenie seniorátov do dištriktov – model D3	4
Tab. č. 2: Začlenenie samosprávnych krajov do dištriktov – model D3+	7
Tab. č. 3: Prienik seniorátov a VÚC – cirkevné zbory	8
Tab. č. 4: Prienik seniorátov a VÚC – počty členov CZ	10
Tab. č. 5: Začlenenie okresov do seniorátov dištriktov	13
Tab. č. 6: Porovnanie ECAV na Slovensku a MEE.....	18
Tab. č. 7: Výnosy a náklady ústredí ECAV.....	22
Tab. č. 8: Prehľad hlavných ukazovateľov pri existujúcej štruktúre	22
Tab. č. 9: Ekonomické dopady rozdelenia ECAV na 3 dištrikty.....	23
Tab. č. 10: Ekonomické dopady – čiastočný prevod nehnuteľnosti z ECAV na nový dištrikt.....	23
Tab. č. 11: Ekonomické dopady – zrušenie „generálnej“ cirkvi.....	23
Tab. č. 12: Vývoj počtu duchovných.....	32
Tab. č. 13: Platové ohodnotenie duchovného.....	33
Tab. č. 14: Rozdelenie CZ podľa príjmu z nájmu	34
Graf č. 1: Veľkosť jednotlivých dištriktov – model D3	5
Graf č. 2: Veľkosť dištriktov pri modeli D3+.....	8
Graf č. 3: Použitie účelového transferu MK SR	25
Graf č. 4: Veková štruktúra duchovných v službe ECAV (počty)	32
Graf č. 5: Rozdelenie zborov podľa financovania z nájmu	35
Graf č. 6: Príjmy z nájmu	35
Graf č. 7: Pokles vlastných zdrojov financovania „generálnej“ cirkvi	38
Graf č. 8: Pokles reálnej hodnoty cirkevného príspevku	38
Graf č. 9: Rast priemerných platov v SR.....	39
Obr. č. 1: Mapa trojdištriktuálnej štruktúry ECAV – model D3	6
Obr. č. 2: Mapa trojdištriktuálnej štruktúry ECAV – model D3+	9
Obr. č. 3: Mapa ECAV - model D3++	12
Obr. č. 4: Návrh štruktúry ECAV – model D1	41
Obr. č. 5: Mapa ECAV – model D2++	42